

משנת שמואל

שובבי"ם - ימי התשובה

עבודה שבלב

דברי חזק והתעוררות, פנינים והארות
מתורת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל
בעניני ימי התשובה - תפילה

טבת תשפ"א

בכל עניני הקונטרס
י. ארלנגר
רח' הרב דסלר 23 ב"ב
03-5791140

להשיג בארה"ב
(וכן שאר חוברות מרבינו זצ"ל)
אצל הרב דוד יהודה פיירסטון
Rabbi Dovid Y Firestone
tl. 8453007324
Email: aishduvid@gmail.com

פתח דבר

אילו פינו מלא שירה, ולשוננו רינה כהמון גליו, אין אנחנו מספיקים להודות לקל עליון, על החסד אשר גמלנו, להיות מסתופפים, בצל רבינו הגדול אור העולם, מרנא ורבנא רבינו הגאון החסיד מרן ראש הישיבה רבי שמואל אויערבאך זצוקלה"ה הכ"מ זיע"א, אשר השביענו מטובו, והעמידנו בקרן אורה, וכרועה נאמן, טיפח וגידל, עדרים עדרים לתורה ויראה, בהנחותו דרכי העבודה והיראה, ובנועם אמרי פיו, יצק בנשמות רבבות עמלי ולומדי התורה, אור תורה וטהרה, למען ידעון את הדרך ילכון בה, לעלות במעלות התורה והיראה.

והן עתה בפרוש ימי התשובה, ימי קריאת פרשיות ספר שמות הוא ספר הגאולה, בימי ההתעוררות לתשובה, אשר היו ימי עבודה נשגבה אצל רבינו מרן זללה"ה, לקטנו מעט מקצות אמריו ודרכיו, ועימם מעט מילים וניצוצי זוהר תורתו בענין עבודת הלב היא תפילה.

והנה חובת המסדר להתנצל בבושת פנים, כי הלא ידוע לכל באי בית המדרש, קוצר השגתינו ברום מעלת רבינו הגדול זיע"א, שר התורה ואלופה, מרא דכולא תלמודא, שכל רז לא אניס ליה, הוא הגבר אשר הניף ידו בכל חלקי התוה"ק, והילך בשביליה בעומק העיון, ובכל חלקיה, נגלה ונסתר, הלכה ואגדה, ש"ס בבלי ירושלמי רמב"ם טוש"ע, וכל תשובות ראשונים ואחרונים, ובאופן

מבהיל, כל רואהו, ואף שהיתה דרכו בהסתר עצום, ורק ממה שהתגלה מקצות דרכיו, בקע אורו העצום, וכבר העידוהו בו גדולי הדורות בצעירותו ממש, כי חמל הקב"ה על עמו, ושתל את דמות הענק, בדור יתום.

ועוצם קדושתו, ויראת חטאו, הלא היה מבהיל על הרעיון, באשר יראת הרוממות חפפה על כל מי שבא בדל"ת אמותיו, וראו בחוש כי נתקיים בו "והריח ביראת ה'", לדעת נבכי מחשבות ליבות בני אדם, ובזה העיר ליבם לתשובה, כל חד לפום דרגיה דיליה, בעוצם חכמתו העמוקה. ומה לן להכביר במילין, בעמל הנורא בעבדות התפילה, אשר לא ימצאו הקולמוסין בתיאור מילין לסבר את האוזן, באשר עינינו ראו ולא זר, איך העירה תפילתו לבבות אטומים, והיה הוא כעמוד אש, בלהבת פניו, וליבו כלב הארי, אוי נא לנו כי אבד כי חמדה.

ומשכך, היאך נעיז פנים, לגעת בשולי אדרתו, ובעומק מיליו, אך בחרדת קודש, ניגשנו אל המלאכה, שדלות הבנתנו מעושר ירושתו, נשאר לנו למורשה (והן לא השאיר אחריו בירשת הממון ואף לא כקבא דמוריקא ומבהיל הדבר, באשר היה הוא עמוד החסד, ותמך ועודד בסכומי עתק במשך עשרות בשנים, באופן שלא יתואר כלל וכלל, ונתן כל אשר לו וכידוע איך אף דמי מכירת דירתו נתן כמן ימא לטגנא, סמוך למכירתה לאלמנה אחת שלא הכירה, ורק שמע ובריר על עניה, והדברים מבהילים, ובכל זאת אך שעברו תחת ידו סכומים עצומים לא השאיר בחשבוננו בעת הסתלקותו כי אם שבעים שקלים בלבד, וכתביו הקדושים...) ודבריו הקדושים הם ירושתו, והם המורשת לדורות, לאלפי תלמידיו כבניו ממש.

אוי, איה אבינו רועינו אשר אמרי פיו ואור תורתו היו לנו למשען ודרך, דברים אשר נשמעו במקלות עם, שלא יוכל הקולמוס להכילם, דברי אלוקים חיים, לעורר הלבבות, ולהנחותם בדרכי העבודה, אשר מסר עליהם רבינו זיע"א את נפשו, בכל עת, להעמיד תלמידים הרבה, גדיים אשר נעשו תיישים, יושבי בתי המדרשות וכל המבינים בעם, החפצים בקרבת האלוקים.

ובזה ליקטנו, הלכות הליכות אגרות ומנהגים, לעורר חשקת הלבבות בלהט אור ימי השוככים ועבודת התפילה, ורשפי התעוררות אמרי רבינו זיע"א, במעלת הימים הגדולים לעורר חשקת התורה ואהבתה, עמלה ויגיעתה, ויראת האלוקים הטהורה, הובאו עלי גליון, מעט מזער מרשפי הא"ש, הדרכות וזהורי אורה, לישר הלבבות ולטהר הנפשות, מתוך להט האש היוקדת בלבבות.

וזאת הברכה להגאון רבי יעקב ליינר שליט"א, בעמח"ס "אליבא דשמואל" ומחבר ספרים רבים, המאירים עיני הלומדים בכל בתי המדרשות, אשר שם ימים כלילות לברר מקחו של אותו צדיק, והקים דברי תורתו בהלכה, באופן מופלא, שהעניק מגנזיו מתורת רבינו, בעניני הלכה ומנהג, להגדיל תורה ולהאדירה. יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה.

זכות רבינו הקדוש תעמוד לנו ולזרעינו, שלא תמוש התורה מהם, ולשפע טובה וברכה כל ימיהם.

העותר בחון
יאיר ארלנגר

שובבי"ם - ימי התשובה

שובבי"ם

סיום ספר בראשית

סיימנו השבוע את ספר בראשית, ספר האבות, 'ספר הישר', ספר ישרים. האבות נקראו ישרים, הם שכידוע תיקנו, עד כמה שהיה הדבר שייך, את חטא אדם הראשון, את החטא של "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים", חטאו של אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה שבודאי עשאו בתכלית היושר.

כך טבע רבינו הרמח"ל ז"ל בשמו של ספרו שכתב להורות את הדרך העולה בית קל, וקראו 'מסילת ישרים'. וכן הוא בלשונו של הרמב"ם, בהל' שמיטה ויובל, שכתב - 'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעובדו, לדעה את ד', 'והלך ישר כמו שעשהו האלוקים', כי היושר היא המעלה הגדולה.

ואף שגם עד אברהם אבינו ע"ה היו צדיקים גדולים, כבר הארכנו בזה, ששאר הצדיקים שהיו, אמנם לא נגררו אחרי הסחף של הרע שהיה בדור הפלגה, בדור המבול, דור אנוש ושאר הע"ז, אך הם לא התחילו לתקן את העולם ממש מיסודו, לא נכנסו לשורש הדברים.

ויש ב'כמו שעשאו אלוקים' מדרגות בלי גבול, כי אמנם גם אחרי התיקון של האבות, הרי שהתיקון המלא, יהיה רק על ידי הקב"ה בעת תיקון העולם, כשיהיה התיקון הגדול שאליו אנו צריכים לצפות ולחכות.

מאורעות השבוע רמוזים בפרשה

במשאו במעמד הכנסת ספר תורה לישיבת 'שערי יושר' בט"ו בשבט תשנ"ט, נשא רבינו שיחה ובה לימד כי לכל יהודי באשר הוא ישנו חלק בתורה, כפי שנלמד מפרשיות השבוע במעמד הר סיני ונתינת התורה שהקיפו את כל בני ישראל.

"השל"ה הקדוש אומר כי בכל שבוע ושבוע, מאורעות אותו השבוע רמוזים בפרשה הנקראת בתורה. והנה אנו עומדים בפרשת קבלת התורה, וכאן במאורע זה אנו מרגישים מעין מעמד הר סיני של הבחורים היקרים שקיבלו תורה כאן בישיבה הקדושה. באמת ממעמד קבלת התורה למדנו יסוד חשוב, כי התורה ניתנה לכל כלל ישראל, גדול וקטן, 'את אשר ישנו פה עמנו עומד היום... ואשר איננו פה', וח"ו לחשוב שיש מי שאינו שייך לקבלת התורה. כל אחד צריך ויכול לקבל התורה כפי כוחו ויכולתו, כי בודאי לכל אחד ואחד חלק בתורה, כי התורה היא ללא שיעור וגבול, כמו שמבאר הגר"א על הפסוק 'תורת ד' תמימה'."

לישרי לב שמחה

סיימנו עכשיו ספר בראשית, 'ספר הישר'. האבות נקראו 'ישרים', 'האלוקים עשה את האדם ישר', הפסוק מדבר על כל אדם, ובפרט על אדם הראשון יציר כפיו יתברך. אדם הראשון כשנברא היה בתכלית היושר, בתכלית ההשגה, וכמבואר ב'נפש החיים' שרק הוא השיג טעמי תורה עד תכליתם, ואחר החטא אין אדם בעולם שיכול שוב להשיג כן, ואפי' משה רבינו.

ומה שביקש 'חשבונות רבים', כבר מבואר בדברי רבינו הגר"א ז"ל, שהיה לו כאן חשבונות לטובה, שהוא רצה להכניס את היצר לתוך האדם ויותר להתגבר... אך בכל זאת היה זה לא כאשר ציוה ה', ע"ז נאמר (משלי כא, ל): 'אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', אפילו 'חכמה' שיש בה באמת חכמה ותבונה ועצה, אם זה לא כאשר ציוה ד', אז לא כלום, זה רק קלקול וירידה, זה נטיה מהיושר, יושר זה השלימות, 'עשה את האדם ישר', 'פקודי ד' ישרים', 'לישרי לב שמחה', לעשות רק מה שיצא מפי ד'.

ומבואר עוד בדברי רבינו הגר"א ז"ל, שהחטא היה מה שנמשך אחרי חכמת הטבע, אדם הראשון שנברא כביכול ע"י הקב"ה בעצמו, היה שייך למדרגת חכמה עילאה, והיה צריך להיות דבוק וקשור רק בהקב"ה ובמקור החכמה ש'תחיה בעליה', וכשהוא נסתכל למטה, לחכמת הטבע - חכמה תתאה, זה גופא היה הפגם הנורא, שהתנתק ממקור הדעת, התנתק מ'החכמה תחיה בעליה' ובזה היה שייך בו מיתה.

האיתנים מוסדי ארץ

האבות הקדושים, הם שהתחילו באופן ישיר בדרגה הזו של תיקון העולם למציאות של 'ישר', ועל כן הם שנקראו ישרים, וספר בראשית נקרא ספר הישר, ואיתא במדרש שכן הוא בשמו של הספר, שכלול בתיבה 'בראשית' המילה 'ישר'.

אנו רגילים לחזור על מה שאמרו וחייבו אותנו חז"ל בתנא דבי אליהו - 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם, יצחק ויעקב', התביעה היא לשאוף עד לאבות הקדושים! ואף שאמנם מחד, אדם מחויב לדעת את מצבו האמיתי, לא לרמות את עצמו, שלא יחשוב ש'רק זה מה שחסר לו', כי הדבר הראשון בהלכות מוסר ודעות הוא 'דע את עצמך', ויש לו עוד כמה חסרונות לפני היותו כאברהם, יצחק ויעקב... אבל כאן חז"ל הקדושים ברוח קדשם שהופיעה עליהם רוח ד', הם חייבו אותנו, כשאדם בא לדעת מה הוא נתבע, הוא מחויב לדעת כמה הוא נתבע, לדעת לאן עליו לשאוף.

ומאז חטא אדה"ר, העולם נתקלקל כידוע קלקול נורא, ולפי גדולתו הענקית של אדם הראשון, כך היה הקלקול, והאבות כבר פתחו את הדרך, וכלשון הקדמונים שהם 'פתחו שערים' - 'מקודם אלוקי השמים ועכשיו אלוקי הארץ' (עי' בראשית רבה נט, ח), הם שהחלו לתקן את העולם, והמשיכו אחר כך עד שהגיע למרע"ה, שהיה ענק על גבי ענקים, ועלה לרקיע להוריד את התורה לארץ, אך הדבר הראשון היה התפקיד של האבות לתקן ולטהר את העולם.

אברהם אבינו ע"ה הוא שהתחיל, הוא לא נמשך אחרי הרע, הוא שאל - 'יש בירה בלא מנהיג?' והתחיל מהתחלה את

ה"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", ומיד 'הציץ עליו בעל הבירה' (בראשית רבה לט, א), כשהיתה מציאות שאאע"ה כה רצה ונכסף, ו"מבשרי אחזה אל-ה", עד שנעשו שני כליותיו כשני רבנים, כי כל כולו היה בלהבת קודש, וכשרצה לראות בכל מאודו, אז 'הציץ עליו'. והכוונה ב'הציץ' לדרגה גבוהה מאוד, שהציג עצמו בפניו כביכול, זה שייך להתחלה, ליושר ולתיקון העולם, מה שלא היה בצדיקים שהיו לפניו.

טהרת האדם

מדי שנה בשנה בהגיע הימים הקדושים, 'הפרשיות אשר קורים בהם מעניני יציאת מצרים' המכונים 'ימי השובבי"ם' היה רבינו רגיל לדבר על סגולת הימים הגדולים שהינם מציאות מיוחדת שבאה בכחה של קריאת התורה, שזהו חידוש שלא נראה עוד כמוהו, שאין סגולת הזמן מצד התאריך והמועד, אלא מצד ההתעוררות שמושפעת מקריאת התורה שמתחדש בכל פעם 'כנתינתה מסיני' ממשי.

נתעורר כשסיימנו ספר בראשית

בעבר היה מפורסם בסידורים הישנים, שהעתיקו לשון הזוהר, שכתב כי בשעה שקוראים בתורה כשיש ספר תורה כשר, עם העיבוד לשמה, עם התגין וכשרות הספר, ואם נחסר אות אחת מיד הוא פסול, הרי שבזמן הקריאה צריכים להרגיש כאילו שומעים את הדברים מפי

מרע"ה בעצמו, כאילו עכשיו משה רבינו אומר את זה. ומכיון שכך יש בזה מעלה מיוחדת אם אדם מכין את עצמו, ואז שומע את הדברים.

וכמו שכתב רבינו ה'הפלאה' בהקדמה (הקדמת הפלאה עמ"ס כתובות אות ו'), כי אף שבתורה מפורש בהדיא, שבעת מתן תורה היו משה ואהרן והזקנים כל אחד במקומו, הרי שכל אחד מישראל גם יכול היה להתקרב רק כפי הכנתו, 'שמשה רבינו ע"ה בחכמתו העליונה שהיה יודע רוחו של כל אחד היה מעמיד את כל איש ואיש לפי עוצם כח שכלו והשגתו שיכול להתקרב להשי"ת יותר, ואם היו מתקרבים יותר לא היו יכולים לסבול יתרון האור... והיה חשש פן יפרץ בם ח"ו...' אם אדם מתבונן ומכין עצמו, אז הוא יכול להשיג יותר, אך כפי שאומרים חכמי המוסר, ההרגל אוכל כל חלקה טובה, וכשלא מתבוננים מאבדים חס ושלום את מה שאפשר להשיג, ולהרוס את המעמד הר סיני...

התביעה מאיתנו היא להגיע ל"ויגבה לבו בדרכי ד'", העולם הזה מלא מטמונים, יש כאן דברים שהם יקרים מפז, כל קריאת התורה, כל תפילה, כל לימוד תורה, אפשר להרקייע שחקים, ואם לא עושים את זה זוהי סתם 'בטלנות'.

לישועתך קויתי ד'

בפרשת ויחי שקראנו, על הפסוק "לישועתך קויתי ד'", כתוב בתרגום יהונתן, שיעקב אבינו ע"ה ראה את גדעון, ראה את שמשון הגיבור, את כל מה שיעשו, אבל בסוף אמר שלא לזה התכוון, "לא לפורקניה דגדעון אנא מסכי ולא לפורקניה דשמשון אנא מודיק דפורקנהון פורקן דשעתא אלהין לפורקנך סכית ואודיקית

דפורקנך פורקן עלמין" בסוף הוא אמר "לישועתך קויתי ד", את הישועה הקב"ה יעשה!

כי דווקא בזמן הזה, הזמן הקשה הזה, שקשה לדעת מה שיכול לקרות ה' ישמור, כאשר הקב"ה יראה עד כמה שאנחנו קשורים בתורה, עד כמה שזה "כי הם חיינו", עד כמה שחיים את זה, הרי שעל ידי כך, "אין ישראל נגאלים אלא בזכות תורה שבעל פה", ונזכה במהרה לגאולה שלימה. אבל עכשיו כשרואים ומדברים על מה שעומד מול העינים ממש, הרי שמוטל עלינו כמה שיותר לכבד את התורה, להרגיש בפועל את ה"כי הם חיינו", וממילא הקב"ה יותר יוסיף "חיים", שנוכל באמת לשבת באהלה של תורה. שהרי אם אם זה ה"כי הם חיינו", הרי שהקב"ה, הוא מלך חפץ בחיים והוא רוצה שנמשיך את החיים...

ראוי מאד לבני תורה

בספר טהרת התורה שחיברו הגה"צ ר' סענדר ארלנגר זצ"ל, על עניני תקנת עזרא הסופר, כתב רבנו מרן ז"ל מכתב הסכמה, ובמכתבו עורר על גודל וחשיבות הטהרה ובפרט לעסק התורה בקדושה, ובתו"ד כתב בזה"ל: ומאז ומעולם היה הדבר נפוץ אצל כל מבקשי יראת ד', ובהרבה זמנים ובהרבה ואולי רוב המקומות היה הדבר קשה מאוד מבחינת המציאות כידוע, ועכ"ז רבו המדקדקין בזה ובפרט כהיום אשר הדבר לפנינו והרי נהרא קמך. ומה מאוד ראוי לבני תורה שתורתם אומנתם לדקדק בזה, והדברים מפורסמים מפי סופרים

וספרים, וגם עובדא ידענו בזה מרבינו הגדול בעל החזון איש זי"ע אשר מאוד הקפיד והזהיר על זה, וקשה לפרט בפרסום ע"כ. ושמעתי מכמה תלמידים שנתפרסם אז שרבינו סיפר שאחד נכנס אצל מרן החזו"א ומיד הטה את ראשו ואמר לו שילך לטבול, וכן שמעתי מאחי הג"ר אליהו שליט"א ששמע מרבנו כע"ז כ"פ והיה דבר שכיח.

תפארת שמואל הגר"י ויינר שליט"א

להגביה את ההשגות

עד כמה מחויב ונתבע כל אחד ואחד להגביה את ההשגות, מעלה מעלה, עד כמה מחויבים להרגיש, הלא היו גדולי עולם שנסעו לקעלם, היה את המשגיח ר' חצקל ואת ר' אלי' זי"ע שהיו קבועים, והיו כאלו שנסעו לתקופה. רבי נפתלי, שהיה ראש ישיבה גדול ומפורסם, היה מגיע לקעלם כתלמיד ועוד גדולי עולם, כשאחר כך תקופה ארוכה היה ניכר עליהם שהם שבו מקעלם. וכאמור זה רק המשל כדי שנתבע מעצמנו, אחרי שהיתה תקופה בה קראו כל שבת וכל שני וחמישי את ספר בראשית, 'ספר הישר', היה צריך להיות לזה השפעה גדולה עלינו למעשה.

כשם יימנו את ספר הישר, כעת כשמתחילים את ספר הגאולה, וכדברי הרמב"ן בהקדמה לספר שמות, כי הגלות איננו נשלם 'עד שובם אל מעלת אבותם', נתעורר לחיות את הדברים למעשה.

כל אחד נתבע על זה, ומבקשים ממנו "ובחרת בחיים" (דברים ל, יט), 'ברור לך חלק יפה' (כלשון רש"י שם), לא להסתפק בפרפורי חיים.

הקב"ה מצוה אותנו "ראה נתתי לפניך", התורה היא נצחית, והכל נמצא לידך, "כי קרוב אליך הדבר מאוד", התורה היא נצחית! "בפיך ובלבבך לעשותו".

דברי תורה אינם מקבלים טומאה

כאשר בא הגאון הצדיק רבי סנדר ארלנגר זצ"ל לבקש הסכמה מרבינו זצוק"ל על ספרו 'טהרת התורה' העוסק בענייני תקנת עזרא הסופר, העיר רבינו על שם הספר, למה 'טהרת התורה', באמרו 'תורה איז דאך הייליג, טהרת האדם מיר זאלען זיין הייליג'. כלומר, דברי תורה אינם מקבלים טומאה (ברכות כב.), התורה נשארת במתכונתה ובקדושתה, לטהרת האדם אנו זקוקים, שיהיה קדוש.

בלבת אש

זמני טהרה

הזמנים הללו בתקופה של פרשיות ספר שמות שהם פרשיות של תשובה, ימים מיוחדים לתשובה וטהרה וכידוע ישנם מנהגי תעניות וסליחות מקדמונים לתקופה זו.

ואף כי התשובה שייכת בכל זמן ושעה ואמרו חז"ל (ילק"ש תהילים ס"ה) "נמשלה תשובה לים מה הים הזה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחים ונמשלה תפילה למקווה מה המקווה הזה פעמים פתוח פעמים נעול כך שערי תפילה פעמים פתוחים פעמים נעולים" ויש בחינה בתשובה שהיא בלא הגבלה של זמן.

ואף שתשובה היא בכל זמן הרי מכל מקום ישנם זמנים מיוחדים לתשובה, 'בהיותו קרוב' מיוחד בתוך ה'בהיותו קרוב' הכללי, ואנו מוצאים סוגי זמנים שנקבעו במפורש בתורה ועל ידי חז"ל.

זמני תשובה פחות גלויים

זמני התשובה של הימים הללו הם פחות גלויים מזמני התשובה המפורסמים, אך כבר כתב רבינו הגר"א ז"ל שככל שאנו יותר קרובים לגאולה הדברים מתגלים יותר, וכיום שאנו יותר קרובים לגאולה הדברים יותר ידועים.

קדושת הצדיק

כאשר הגיע הגאון הצדיק רבי סנדר ארלנגר זצ"ל לרבינו, סיפר מרן זיע"א:

"סיפר לי מרביץ תורה ידוע שפעם נכנס בשב"ק למרן החזו"א זצוק"ל והחזו"א הוריד עיניו ולא הסתכל עליו וא"ל מדארף גיין אין מקוה, ואכן הנ"ל ראה טומאה לאונסו".

באותה הזדמנות שח רבינו: "שמעתי מרח"ש פרוש שהאדמו"ר מביאלא ידע תמיד שחסידיים טובלים ומשא"כ המתנגדים, וכשבא לירושלים עיה"ק וראה שכולם טובלים אמר כבר אין הבדל, אינו יודע מה ההבדל ביניהם, ובאמת כך היה בירושלים כולם טבלו ואפי' בשב"ק, היום נדמה לי נשתנה העניין".

זמן פרשיות הגאולה

זמן התשובה שבו אנו נמצאים כעת של פרשיות הגאולה, הוא הפחות מפורסם ומפורש, אין לו שייכות לתקופות השנה כמו ימי תשרי וימי הספירה, אלא הוא בתקופה כשכלל ישראל קוראים בתורה בטעמיה ובציבור את הפרשיות הללו של כניסת כלל ישראל לכור הברזל כדי לתקן כל מה שקלקלו, על ידי יסורים ד' ירחם של עבודה בפרך, עד שהגיעו ליציאת מצרים ומעמד הר סיני, כשלומדים וקוראים את הפרשיות הללו הרי זה נותן כוח גם לימים הללו להיות זמן מיוחד, וכמו שכתב בשל"ה שפרשיות משפיעות על מאורעות הזמן, זהו זמן מיוחד שמתחיל עכשיו וצריך ביאור לכשעצמו.

עיקר התיקון והעבודה של הזמן הזה כבר נזכר בהגר"א ז"ל ובעוד שהוא בעיקר תיקון של המוח, המוח הוא המקום הכי נעלם והתשובה במוח היא במיוחד בימים הללו שהם גם כן נעלמים ולא מפורשים.

עיקר העבודה והתיקון במוח היא על ידי עסק התורה, אף שהחלק הגלוי יותר והמפורש בתורה הוא הלב שבאדם "חכם לב" ו"בכל לבבך", ומה שכתוב בגלוי בתורה זה רק הלב שהוא עיקר האדם, המוח הוא דבר יותר נסתר נעלם וגם בתורה הוא לא מפורש, [והאדם מקושר למה שלמעלה ממנו בשכל במוח ובדעת שהוא היותר נעלם באדם] ובימים הללו עיקר התשובה והתיקון הוא בלימוד התורה.

‘צמאה לך נפשי כמה לך בשרי’

“הרמח”ל מבאר כי תשוקת הלב היא הבונה את האדם ומעוררת בו את חשקת הגוף. וענינו כמו שמצינו בדוד המלך ע”ה שאמר “צמאה לך נפשי כמה לך בשרי” (תהילים סח). רבינו זצוק”ל התבטא פעם בשיחה: “הכרנו אנשים שאפי’ לא יצאו לרחוב במוצאי שבת, אחרי הקדושה הס”א מנסה להתפשט מיד הרחוב מתלכלך”.

הנפש הינה בטבעה צמאה לקנינים רוחניים אלא שחומר הגוף עומד ומעכב, הנפש רוצה בכה והבשר רוצה בכה. אולם האדם השלם מגיעה מעלתו עד כדי ‘כמה לך בשרי’, לא רק שישנם בו נקודות טהרה עמוקות המתנוצצים ובאים מפעם לפעם, אלא כל כולו במצב של השתוקקות וכמיהה. כבר אינו זקוק למלחמות עם הגוף השפל לפי שכבר נזדכך ובא לידי טיהור הבשר למעלות רוחניות.

ומהי הדרך להגיע לכלל ‘כמה לך בשרי’? ‘צמאה לך נפשי’. צמאון נפש האדם לרכוש עוד ועוד תורה מורה על היותו מחבב את התורה ולמי שזו מידתו משפיע הקב”ה עליו שפע חכמה... וכיון שהקב”ה משפיע עליו בתמידות שפע חכמה ואמתחתו מתמלאת חכמת ד’, אם כן בידו יותר ויותר כוחות אשר בעזרתם יכול הוא להעפיל ולהתעלות עוד ועוד מבלי להזדקק למלחמות עם יצרי גוף פעוטות”.

מתוך הספד רבינו זצוק”ל על הבחור הקדוש אליעזר שלזינגר הי”ד
ספר הזכרון אש תמיד עמ’ תש”ז

פרשה זו סתומה

תחילת הפרשיות הללו של ספר שמות הוא בתחילת השעבוד של כלל ישראל שהייתה עם פטירתו של יעקב ב"פרשה זו סתומה" כשנסתמו עיניהם וליבן של ישראל, [ואין זו סתומה ככל פרשה סתומה שהלכותיה מבוארים שסתומה משני צידיה ויש הפסק בין הפרשיות, אלא כאן היא המשך ברצף אחד, ורק מהמדרש הזה שפרשה זו סתומה אנחנו יודעים שזו פרשה נפרדת].

ותמיד אנו רגילים להזכיר את שכותב החתם סופר בזה כי המפרשים במקום עומדים ומבארים, שעל אף שעדיין לא היה שיעבוד ממש, וכל הזמן שהיה חי אחד מהשבטים ולוי היה האחרון מכולם לא היה בהם שום שיעבוד, ומבארים המפרשים שהתחילו לתבוע מהם משהו וללא שיעבוד בפועל וזה נקרא כבר נסתמו ליבן של ישראל.

ואולם החתם סופר מבאר בדברי קדשו וראויים הדברים למי שאמרן, שכל זמן שהיה יעקב אבינו חי, הוא היה עמוד התורה וסמל של עמל ומתיקות התורה וכשהיה את כוח התורה של יעקב הרי שכלל ישראל היו בבחינת ארץ ישראל ואין זה נקרא שהיו במצרים.

מצרים היא ערוות הארץ היא המקום הכי טמא, ואף יעקב אבינו לא רצה לרדת שם אלא אנוס על פי הדיבור, וכתב הגר"א ז"ל שאם היה יעקב אבינו ע"ה מתרצה לרדת לא היה ח"ו תקומה לכלל ישראל, וכל סוד הגאולה הוא בזה שיעקב אבינו לא רצה, גם אחרי שאמרו לו שבנו יוסף מלך במצרים והובטח לו שיתנו לו את כל האפשרויות לחיות טוב, ובאמת כשהוא היה שם "ויחי יעקב" אלו היו לו השנים הטובות ביותר, ויש לשון במדרש שנסתמו כל הצרות שהיו

לו, והוא הלך לגושן ללמוד שם ולשבת בשלווה, היה בזה פיתוי גדול בגשמיות וגם ברוחניות, אבל יעקב בכוחו הגדול לא זז מא"י ולא נכנס למצרים, רק ב"אנוס על פי הדיבור" הוא עשה זאת רק על פי ציווי ד' והקב"ה אומר לו "אנכי אעלה עמך גם עלה" כפשוטו, [וכמבואר באריכות ברמב"ן ובמהר"ל וכן בתרגום לפי פשוטו], אין לו שום רצון עצמי רק רצון ד' וזהו שנקרא מרכבה לשכינה ולא שייך אצלו שום חשבונות אחרים אפילו נכונים וצודקים גבוה מעל גבוה, אם כך המצב הרי שהוא נשאר אותו דבר כמו בא"י.

אז. כשהיה את מתיקות התורה לכל ישראל כשלא היה שום פיתוי וניסיון, לא היה להם שום שיח ושיג עם מצרים ומה להם ולהבלים האלה, אז נחשבו שעדין הם נמצאים בארץ ישראל, ומכוח התורה של יעקב אבינו היו כלל ישראל מנותקים לגמרי מהשעבוד.

וכשמת יעקב אבינו כבר ירדה מתיקות התורה, נשארו רק שבטי י-ה בני יעקב שנים עשר, וכל זמן שהם היו חיים הם עמדו בפרץ לשמור, כאשר כבר היו נטיות בישראל ללכת ולדבר עם מצרים, להרוויח וליהנות קצת מהם, אמנם לא לעבור עבירות היה רק מצב של פיתוי, קצת לצרכי פרנסה, ולדבר עם המצרים ליצור אתם קשר ולקבל מהם הנאה, [וגם כשהתחיל השעבוד ממש הוא לא היה בתורת שיעבוד, אלא פיתו אותם בתואנות של פרנסה ולצורך המלכות, ואפילו פרעה עצמו הגיע לעבודה].

ובזה עצמו השבטים עמדו בפרץ והצליחו להשפיע אמנם שישארו בביהמ"ד, אבל היה כאן כבר מצב שבו כלל ישראל היו זקוקים לתוכחה ולשמירה, בעוד שלפני כן בזמן שיעקב אבינו היה חי לא היה

הוה אמינא להתקרב אל המצרים, כי מה לנו ולערלים הללו אין לנו שום שייכות אליהם, וודאי אם לא היו מתקרבים אליהם הם לא היו מצליחים כלל להשתעבד בנו.

זה עצמו היה כבר תחילת השעבוד ובזה כבר ירדו כלל ישראל ממדרגתם ומצב שכזה כבר נקרא נסתמו ליבם ועיניהם של ישראל, אם הם הגיעו למצב שצריכים שומרים וכבר נמשכים אחרי מצרים אחרי ערוות הארץ, הרי שנסתמו ליבן ועיניהם של ישראל.

מספיק היה כל זמן שחי אחד מהשבטים היה בזה כוח לכלל ישראל שלא ישתעבדו בהם [ואולי דוקא לוי הוא שהיה אחרון השבטים כי הוא נשאר תמיד במצב הזה גם בזמן השעבוד ממש, שבת לוי היו אלו שלא הסכימו להתחיל להתפתות במשהו ולא הסכימו להשליט עליהם את מצרים, אנחנו לא מוסרים את עצמנו לכלום וגם כשהיה שיא השעבוד לא היה לפרעה שום שליטה עליהם], ומפורש בזה שכל השעבוד הגיע מכך שכלל ישראל עזבו את מתיקות התורה עזבו את הגישמאק, וכל דבר שמכניסים במקום חשקת התורה זה בא מצד כוח הרע. [וזה היה גם חטא אדה"ר כמבואר בהגר"א ז"ל שנמשך אחרי טבעיות העולם].

זה מה שאנו יכולים להבין וללמוד כשרואים את השעבוד וכור הברזל שנכנסו אליו כדי להזדכך, אם הם היו נשארים באותה דרגה כמו של "ויחי יעקב" מתיקות התורה הם לא היו זקוקים לזה [והרבה דרכים למקום כדי להגיע ללידת כלל ישראל בלי כור הברזל ובמאי דכבשא רחמנא למה לי].

גם היום אנחנו נמצאים בנסיגות שכאלו, ובודאי שאם שייך היה מצב בו במצרים הם היו כמו בארץ ישראל ללא שום השפעה חיצונית כלל, כך יכול להיות ח"ו גם ההפך בזמן הזה, [ובזה יש אפילו קטרוג גדול יותר כאשר נמצאים בא"י במצב של מצרים], וככל שאנו לא מתפתים ולא נותנים לשום השפעה חיצונית להיכנס לתוכנו, כל זמן שלא פורשים מהתורה אין להם שום שליטה עלינו.

כי שם ה' נקרא עליך

וזה קרוב ליובל שנים מאז תחילת היכרותו של אבי מורי, הגאון הצדיק רבי אשר זעליג הכהן רובינשטיין זצ"ל, ראש ישיבת 'תורת שמחה', את מרן רבינו זצוק"ל. מתוך כתלי בית המדרש בישיבת איתרי, שם כיהן אאמו"ר כמשגיח ור"מ לבני הישיבה יוצאי חוץ לארץ, ואז הגיע רבינו הגאון רבי שמואל לשמש שם בישיבה תחילה כנושא ונותן, כאחד שידיו רב לו בכל מכמני הש"ס, ועד מהרה כשעמדו על גדלותו החל לכהן שם כאחד מראשי הישיבה.

באותן שנים היתה הדרך להגיע לישיבה משכונת גאולה, שם התגורר אבי מורי, באוטובוס שעבר דרך רחוב יפו, רחוב פרוץ ואף הנוסעים היו כאלו. נודע לו לאבי על אוטובוס ערבי הנוסע דרך בית לחם סמוך לבית צפפה, שם שכנה הישיבה, בו לא היתה פריצות, על כן החליט אם-כן שיש 'דרכא אחרינא' ונסע באוטובוס זה. והנה באחת התחנות עולה יהודי נכבד נשוא פנים, היה זה רבינו שמואל אויערבאך, אף הוא מחמת אותה סיבה בחר לנסוע באוטובוס זה. ישבו הם זה ליד זה

ודברו בלימוד. כך היה מחזה נורא הוד זה חוזר על עצמו באוטובוס הערבי, ריתחא דאורייתא ומשא ומתן בלימוד. 'באחד הימים' מספר אבי מורי אנקדוטה 'בהגיע האוטובוס לתחנה בה היה עולה רבי שמואל, והנה הוא איננו. עצר הנהג הערבי את האוטובוס ואמר לנוסעים הערביים - עלינו לחכות לצדיק שיבוא!'. גם הנהג הערבי הרגיש בקדושה השורה עליו, והוא אך בשנות השלשים שלו. התקיים בו 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך'.

הגר"י רובינשטיין

תיקון הימים

כף התיקון והעבודה בימים הללו בזמן המיוחד לתקון שורש המחשבה והמוח שזה דבר הכי נעלם, לתקן את המוח ובעיקר לתורה, ולא לחשוב שעולם כמנהגו נוהג והקב"ה ותן ח"ו, כי אין לנו שיור אלא התורה הזאת והתשובה האמיתית היא של השיבנו אבינו לתורתך, ובזה אנו מאמינים.

שגם כאשר האדם נמצא ברום המעלה, גם כאשר 'ראשו מגיע השמימה', עדיין יש 'סולם מוצב ארצה', כל עוד שהוא קשור עם הגוף החומרי כאן בארץ, עדיין יש לו שייכות למידות השפלות של העוה"ז, ואם הוא לא יעמוד על המשמר כל הזמן, אז הוא עלול להיכשל בדברים היותר פשוטים וגסים ח"ו.

בספר 'מגיד מישרים' לה'בית יוסף', מובא שהמגיד ציוה לו שילמד בכל יום מספר 'חובות הלבבות'. וכתב ע"ז גאון עוזנו החיד"א (עבודת הקודש סוף סימן א') שזה היה בזמנו של הב"י, אך היום שכבר

יצא ספר 'ראשית חכמה' אז יש ללמוד בו ולא בחוה"ל. ואני בעניי, אולי זה גאווה לדבר ככה, כאילו יש פה איזה אני, אך אני חולק על דבריו של החיד"א [גאון עוזנו], אדרבא, בדווקא המגיד ציוה לו שילמד בספר חוה"ל, ללמוד את המוסר הפשוט, לשבור את התאוות והיצרים החומריים הגסים, לא רק לדעת מה שפוגמים בעולמות העליונים, אלא כאן בעוה"ז, בעולם החשוך דחשוך, זה צריכים לשמור כל הזמן. המשנ"ב (סימן תר"ג סק"ב) מביא בשם האריז"ל והגר"א ז"ל שצריך ללמוד מוסר בכל יום, ומי יכול לחלוק על זה. אני לא בא להגיד מוסר לאחרים, אך הדברים מדברים בעצמם.

טהרת המים

כתב בספר "בלבת אש": מובא ברשימות אחד מגדולי התלמידים שליט"א: "אמר בשם ר' גדליה אייזמן מדוע המים מטהרים משום שהם בוכים, ובכמה מקומות מוזכר שהמים בוכים.

והוסיף מו"ר הגר"ש דהמים הם תמיד סמל לתענוגים (מבואר בר"ח ויטאל ועוד), ובאמת המים תשוקתם האמיתית היא להיות לפני המלך, וכמבואר שבהפרדת המים התחתונים מהמים העליונים המים התחתונים בכו שרצונם להיות לפני המלך, והובטח להם ניסוך המים בחג וברית מלח בקרבנות, וכל כח התשוקה שיש באדם מקורו האמיתי בתשוקה לרוחניות אלא שכח זה עובר גלגולים ומתלבש בצורה של תשוקה לדברים חולפים ושפלים, וזה עיבור צורה של אותו כח".

פרשיות יציאת מצרים – לידת כלל ישראל

את ענין יציאת מצרים אנו מזכירים בכל יום ביום ובלילה, ומשמע בגמרא (ברכות יב:) שהוא ענין מיוחד להזכיר יציאת מצרים בפרשיות קריאת שמע, ואף שאין זה חלק ממצוות קידוש ד' ואהבת ד' והן שתי מצוות נפרדות, מכל מקום תיקנו לצרפן ולאמרן יחד.

ובש"ה הקדוש מבואר שכל מציאות הפרשיות לפי הזמנים השונים אינה במקריות, אלא ענינן כל זמן לפי ענינו, וכמו בפרשיות המועדים, שם ברור וגלוי השייכות לזה, כך הוא בכל פרשה והזמן שקוראים בה. וודאי שכן הוא גם בסמיכות זו שתיקנו חז"ל לומר בכל יום מצוות ייחוד ד' ואהבת ד' יחד עם זכירת יציאת מצרים, ועניינה לכל זמן וזמן, ואיכא טעם ועיקר בדבר, ומסמיכות הפרשיות נראה כי מצוות יציאת מצרים היא מצוה שורשית ששייכת לעיקר של יחוד ד'.

ועניינה הוא, כי יציאת מצרים היא עיקר הלידה של כלל ישראל ומציאות חדשה של בריאה רוחנית של כלל ישראל, שהרי ענין העבדות הוא שעבוד וביטול העצמיות, ויציאת מצרים היא החרות. ומתחילת העולם היו מוסדי תבל עדיין רופפים עד מתן תורה, אף שבחיצוניות הכל היה קיים עד אז, אך בפנימיות הדברים העולם היה חלש ורופף, עד האבות הקדושים, שאז נתחזקו מוסדי ארץ.

פרשיות גלות וגאולה

ביארנו בתחילה כשכלל ישראל ירדו לגלות, אף שהיו במצרים שהיה בה חסרון בטומאת הארץ, אך יעקב אבינו עדיין חי,

ואחר כך השבטים שכל זמן שנשאר, עדיין לא היו שקועים בטומאת מצרים, וכמו באדם כל זמן שנשאר גרמיה, יש במה שתתחיל חיותו, כך השבטים לכלל ישראל, כל זמן שעוד היה אחד מהם, עדיין לא שקעו במצרים.

וכשמת אחרון השבטים עבר הסדר הזה של הבריאה, ושוב היה העולם בתוהו ובוהו, ואף שבמציאות הוא היה קיים, אך החורבן היה גדול, ורק הגשמי חצץ מלראותו, ומי שיותר רוחני רואה יותר את החורבן.

וכעין חורבן הבית, שאמרו חז"ל "קמחא טחינא טחנת" (איכה רבתי א'), שהרי הבית כבר היה חרב קודם בגלל עוונותיהם של ישראל, "כי עוונותינו החריבו נווה מעלה", ורק כשהושלם החורבן של מעלה אז היה הערל יכול להחריב ולכלות עצים ואבנים, ואת החורבן במציאות עוד לפני מעשה החורבן הגשמי של הערל ראו רק אנשים רוחניים, אלו הנביאים. כך היה גם במצרים ששעבדו גם את גופם, וביציאת מצרים נתגלתה הסגולה של "בני בכורי ישראל", וכמבואר במלבי"ם מעלת הבכור.

עוסק בתורה

בשנות לימודי בישיבה, מדי יום חמישי של שובבי"ם (וכן בימי תעניות בה"ב) בגמר תפילת שחרית ב'אגודה שול' היה פונה רבינו זצוק"ל, כשהוא מעוטר בטלית ובתפילין, היישר לישיבה הקדושה, וכך הוגה בתורה ברציפות עד תפילת המנחה כשהוא שרוי בתענית.

יציאת מצרים – למעלה מן הזמן

ביציאת מצרים הבריאה של כלל ישראל היתה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכעין הבריאה הראשונה של אדם שנברא בידי הקב"ה בעצמו, כן הוא כאן "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה" - אני ולא שליח.

והוא הענין של "בחפזון", וכמו שמבואר במהר"ל דאין זה סתם ענין בהילות, אלא מכיון שישראל הם למעלה מן הזמן לא שייך בהם עיכובים, וכשהאדם משהה מעשיו הרי זה כי הוא משועבד לזמן, ומכיון שהיה כאן היסוד של כלל ישראל שהם למעלה מן הזמן אין לזה קשר ושייכות עם הזמן.

וכן מבואר במהר"ל בדרשת המכילתא "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" הנלמד מ"ושמרתם את המצות" - "כי המצוות הם דברים אלקיים ולכך לא היו נעשים בשהיה ובעיכוב זמן. ומה שאסור להחמיץ את המצה ואסור להחמיץ את המצוה הכל טעם אחד, כי ישראל יצאו ממצרים מכח המדרגה העליונה האלקית שאין בה שהיית זמן כלל... וזה טעם שאסור להחמיץ המצוה כי יש שם חימוץ על המצוה כמו על המצה כי המצוה היא אלקית ואין ראוי לה הזמן ששייך אל הדברים שהם בעולם הזה שהוא עולם הגשמי תחת הזמן" (דרך חיים פרק ראשון). כי אם משהה ומחמיץ, הרי שהוא מכניס את המצוה תחת שלטון הזמן והיא כבר מופרעת ומשועבדת. וענין זה נוהג לדורות, ונלמד מיציאת מצרים.

עבודת הימים

ואיך אשכח את אותו הלילה, ליל שישי מפרשיות שובבי"ם נסענו כמה בחורים מהשיבה, ללמוד סמוך ונראה לרבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל, הגענו לבית מדרש הגר"א, ורבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל למד שם בניגון מתוק וערב של בחור צעיר ביש"ק שזה עתה החל לקבל טעם בללמוד לבד, אוי איזה ניגון איזו שקיעות, פשוט ליבינו יצא מקנאה, האם גם אנו נוכל ליהנות ככה ברבות הימים ?

באמצע הלילה והשעה מתקרבת לעלות השחר, רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל קם אל הכיור בחוץ, כופף קומתו אל פתח הברז, מסיר את הכיפה על ראשו, ופותח את הזרם חזק על מצחו, על מנת שיתעורר יותר חזק בשעות האחרונות של הלילה, באותה השעה גאווה אחזתנו בראותנו מחזה מרטיט שכוה. אשרינו שזכינו לראות כהן גדול לפני ולפנים.

רשימות תלמידים

הפזון – יציאה משעבוד הרע

ידוע דברי חז"ל (סוכה נב): "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו", ובזה רואים חידוש בכח הבחירה, כי אף על פי שמצד ענין הבחירה היה מספיק שיהיה כח ורצון אחר, והאדם יכריע ויבחר במה שהוא רוצה, מכל מקום רצון ד' הוא שכח הרע יהיה כל כך גדול עד שאילולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. וכתב רבינו הגר"א ז"ל שגם "הבא להיטהר", היינו שרק מביא עצמו לעשות משהו, כבר בזה מתלווה לו ה"מסייעין אותו" והקב"ה

עוזרו, כי רואים שאף כי "ממך הכל ומידך נתנו לך" (דבה"י א כט, יד), ברי שיש דברים שהקב"ה רוצה מהאדם שיתן מדיליה, וזה עיקר עבודת האדם, וכשהוא פועל אז הקב"ה עוזרו.

וכן גם ביציאת מצרים, התביעה על בני ישראל היתה "בחיפזון", כי כל התמהמהות כבר היתה מפריעה, ורק כאשר קיימו את ה"בחפזון" ובאו להוציא עצמם משלטון ושעבוד הרע, אז הקב"ה בעצמו היה הגואל.

כך הוא במצב האדם. אם הוא משועבד לחומר הרי שהוא בתוך שעבוד מצרים, ובמצב של תוהו ובוהו, וכשיש לו דעת ותבונה לקיים מצוות באהבה, אז הוא במצב של יציאת מצרים ממש, ואף שאין האדם רואה זאת בעיניו, הרי שצריך להרגיש ולהבין שזו היא מציאות הדברים.

וכפי שהתבאר שהוא הענין של סמיכות יציאת מצרים בפרשת ק"ש, כדי שזכור עול מלכות שמים שעבוד הלב וקבלת עול מלכות שמים.

כדי להגיע לשלמות של אהבת ד', על האדם להיות משוחרר מכל שעבודי היצר, כי כשהוא משועבד ליצר אין לו חירות הנפש, ואין הוא יכול להגיע לדביקות בה'. שעבוד מוחלט לרצון השי"ת זהו המצב של יציאת מצרים, זו היציאה מן החושך והאפילה לאור הגדול של קבלת עול תורה ולמצב האמיתי של חירות ודבקות בד', שהם החיים האמיתיים.

”שימו לבבכם על דרכיכם”

בסיעתא דשמיא, כ”ח טבת

אֵל נא אחי ורעי היקרים שיחיו תרעו חלילה וחלילה.

שמעוני אחים יקרים, עורו נא והתעוררו נא, כי לא דבר ריק הוא מכם, שימו לבבכם על דרכיכם, ויחוש נא כל אחד ואחד מכם, גודל האחריות, אשר מי ישורנו, וחייב כל אחד לומר בשבילי כו', ותחילת מפלה עצלות ושינה, ובהקבץ יחד רבים, כאיש אחד בלב אחד, לגדל ולהתגדל בתורה ובתפילה ובכל קירוב לאבינו בוראנו, בלי פרץ ובלי פורץ, רק כולם יסובבו בחומה, ולהרחיק ולההביל תחבולות עולם חולף, וכל אשר יחובר אל כל החיים, יחזק בדק הבית, בית המדרש לקרבת ד', ואך קול תורה ותפילה, ונועם דבוק חברים לעומק הלכה, להוסיף לקח וסברא, ישמע וישמיעו בבית הזה, ויהיו הדברים האלה הנכתבים ביושר דברי אמת, קרובים אליכם יומם ולילה, ותמיד אל יחשו, לשמור ולזכות לכתר תורה של לימוד הלילות, ולימוד כל הימים שווים לטובה, לרבות ערבי ומוצאי שבתות, והכל מודים שבשבת ניתנה תורה, ולקדש ולקיים קדושת שבת בתורה ותפילה יחדיו בהקבץ, ויהיו הדברים לחזק ולעורר, ויהיו הדברים להודעה ואזהרה, ויתן ד' ליראה אותו ולדבקה בו כל הימים.

אחד מן החבורה, דורש שלומכם וטובתכם כל הימים סלה

ראש הישיבה

עשרה בטבת

תחילת הפורענות

איתא בחז"ל כי תענית עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים (ר"ה יח:) היא תחילה לפורעניות שבאו אחר כך על ישראל, ושיטת הבה"ג שצום עשרה בטבת שחל בשבת אינו נדחה אלא חייבם לצום בשבת (ורק יצא למעשה לפי הקביעות שלנו שלעולם אינו חל בשבת). ובחתם סופר כתב דמעיקר הדין הלא תענית י' בטבת דוחה שבת, והיא בבחינת יום הכיפורים שדוחה שבת.

וכתב האבודרהם, "וחילוק יש ביניהם, שארבעת הצומות הם נדחים לפעמים, כשחלו בשבת, חוץ מעשרה בטבת, שאינו חל לעולם בשבת, אבל הוא חל לפעמים ביום ששי, ומתענין בו ביום, ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו (יחזקאל כד, ב) 'בעצם היום הזה', כמו ביום הכפורים".

וביאור הדבר, כי ביום הכיפורים יש מעלה בו ביום דווקא ולא שייך לדחותו ולבטל היום המסוגל. וכן הוא בעשרה בטבת. [ובנודע ביהודה כתב דבעשרת ימי תשובה הנוהגים לצום יצומו אף בשבת, והוא הענין הזה כי המציאות של הימים הללו שהם מסוגלים בעצמם ולא שייך לדחותם לזמן אחר, ומכאן הכוח לקיים את הצום אף ביום השבת].

והנה. חורבן הבית, מקום השראת השכינה, וראש הגדולה, הוא ביום האבלות הגדולה, בו שבת משוש לבנו, תשעה באב, ומכל

מקום תענית זו של י' בטבת היא תחילת הפורענות, ומכאן החלה ההשתלשלות של כל הפורענות עד עתה, ותחילת החורבן הוא הנורא והחמור יותר.

חומרת היום

ואף שהזמן של תשעה באב, הוא זמן של חורבן הבית, מכל מקום מבואר בנביא שהוא היה סוף החטא, "קחי רחיים וטחני קמח" (ישעיה מז, ב), ואמרו בחז"ל (איכה רבתי א' מ"ג) בביאור דברי הנביא 'אריה קטילית קטלת, קמחא טחינא טחנת, קרתא יוקידתא אוקידתא', כי אחר שחטאו ישראל, הוציא הקב"ה חמתו על העצים והאבנים.

אך החורבן הגדול היה בעת שחטאו ישראל ואז 'נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה ועל ידי כך היה להם כח לנבוכדנאצר וטיטוס להחריב המקדש של מטה... הרי כי עוונותינו החריבו נווה מעלה' (נפשה"ח א' ד'), ויום החורבן הוא זמן הגמר של החרון אף, והחסד הגדול שעשה עמנו יתברך, שהוציא חמתו על העצים והאבנים וכאילו היו בקדושתם הראשונה, ובזה מובן חומר היום של עשרה בטבת שהוא תחילת הפורענות, החורבן והגלות וכמו שנתבאר.

יום התענית – לעורר הלב

ואף שמבואר שהן יום כיפור והן עשרה בטבת דוחים את השבת, הרי הם חלוקים מאד ביסודם, כי יום הכיפורים הוא היום שקבעה

לנו התורה לתענית, ואף שהוא יום תשובה הרי מכל מקום כך צוותה התורה, על עיצומו של יום ועל התענית.

אך שאר הצומות מדברי קבלה, הרי שכל עיקר תקנת הצום הוא לכוונת והתעוררות הלב וכלשון הרמב"ם (תעניות פ"ה): "כל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים.. שבזכרון הדברים האלו נשוב להיטיב", וכל משמעות התענית היא רק בהתעוררות לתשובה, ובלא זה כמעט ולא עשה דבר.

ואיתא בגמרא (תענית טו.) שבימיהם בזמנים הקודמים היו קובעים סדר תפילה לתעניות, וכבר תמה ע"ז המ"א למה בטלו התחינות והתקיעות בעת התענית.

ומביא המג"א (תקע"ז ס"א), "וכתב הרמב"ם, מ"ע מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבוא שנאמר 'והרעותם בחצוצרות וגו' ומד"ס להתענות וכו' ומריעים בחצוצרות בלבד בגבולין וכתב המ"מ והמחזור כדברי הרשב"א או שופר או חצוצרות עכ"ל ואני תמה למה אין אנו נוהגין לתקוע בעת צרה ואף על פי שאין תענית ציבור בבבל מ"מ הלא מדאורייתא מצוה לתקוע בלא תענית".

הז"ל תמיד עוררו את עצמם

ומצינו שחכמינו ז"ל בהרבה מקומות תמיד עוררו את עצמם, וכעין לשון המדרש על הפסוק "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" (בראשית מה, ג) ואמרו ז"ל במדרש "רבי אלעזר בן עזריה

אמר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, ומה יוסף הצדיק שהוא בשר ודם כשהוכיח את אחיו לא יכלו לעמוד בתוכחתו, הקב"ה שהוא דיין ובעל דין ויושב על כסא דין ודן כל אחד ואחד, על אחת כמה וכמה שאין כל בשר ודם יכולים לעמוד לפניו" (בראשית רבה צג, יא).

ואין בזה רק לימוד קל וחומר גרידא מדין אדם לדין של מעלה, אלא כאן מלמדים חז"ל לאדם לעורר עצמו ולהתעורר בכל זמן לשוב בתשובה, ובאם האדם לא יעורר עצמו לא יעילוהו כל המוכיחים, ואם יניח לעצמו לחיות כהרגלו ישקע בגוף החומר העכור.

ובזה יש תביעה מיוחדת בימים המיוחדים להתעוררות התשובה, בימי התענית שקבעו חכמים, וכשם שיש ימים המיוחדים למשתה ומסוגלים בטבעם לכך כימי החגים והמועדים, כן היום הזה שהוא מימי הפורענות ומיועד בטבעו לעורר את הלבבות ולפקח על דרכי התשובה לשוב אל ד'.

יום התענית – להגביר את כוח הרוחניות

כמו שבחיי הגוף האדם צריך להחיות את עצמו באכילת מזון, ואוכל ג' פעמים ביום ומחייה את גופו מפעם לפעם כך הוא בחיי הנפש, וכמבואר בספר הכוזרי (מאמר ג) ובחזו"ל (עבודת האלוקים פ"ב), שזהו ענין ג' תפילות שתקנו לנו חז"ל והם מזון רוחני לנפש האדם, כי האדם מזין בזה את נפשו.

וכמו שבאכילת הגוף אם יחסיר מעט מהרגלי אכילתו הוא מרגיש בחולשת הגוף, ואם הוא לא מזין עצמו כלל הרי שהוא לא יכול

להתקיים כלל ח"ו, כן הוא בענין הרוחניות, עד כמה שהאדם מכוון בתפילתו ומתפלל כראוי הוא קובע את עצמו ומדרגתו בחיי הנפש, ולא נשאר במצב הבהמי שהיה בו, וכך הוא קובע את עצמו במעלתו ובעבודתו.

ומלשון הפסוק בתהילים (עח, כה) "לחם אבירים אכלו" מבואר עוד, שאף המלאכים שאינם בגדרי עליה וירידה, אלא עומדים, אף הם צריכים להזין את עצמם, והמן הוא מזון המלאכים, ודאי שאדם מחויב לזון את נפשו, אמנם מי שהגיע במדרגתו ובהשגתו, טועם גם צד רוחני שיש בכל אוכל גשמי, ומי שאינו בדרגה כלל אינו טועם מצד הרוחני שיש גם בכל מזון, אלא רק את הגשמיות שיש בגוף החומר, [וכעין שכתב הרמח"ל בסוף הסה"ק מסילת ישרים (פ' כ"ו), על מאכל הצדיקים שהוא כקרבות].

וביום התענית כשהאדם יותר רחוק מעניני הגוף, ואינו מזין את הנפש כלל מדבר גשמי, עיקר החיות הוא רק מן המזון הרוחני מהתפילה.

תשובה ביום התענית

כשנתן לנו הבורא יתברך את ענין התשובה, וכמבואר בחז"ל (מדרש תהילים כה, רמז תשב) "שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו וכו' שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויכפר" כי היא חידוש רק מהקב"ה בעצמו, וכמו שהוא אין סוף ומידותיו אין סוף כך התשובה היא למעלה מהשגתנו, ונותר לנו רק הציווי על התשובה והתביעה הנוראה

על מי שמבעט בה, ובפרט בזמנים המיוחדים כימי התענית, על האדם לעורר את עצמו לקנות קנין בנפשו, ולקבוע מעלה, ולא להתעורר לרגע ובהתפעלות החולפת, כי אין זו התשובה בה חפץ הקב"ה, ומה לנצח ולתשובה רגעית מעין זו.

תביעה ביום הזה של 'ציפית לישועה'

ביום זה המסוגל להתעוררות, עד כמה יש לאדם לעורר עצמו ולשים אל לבו, על תחילת הפורענות והחסרון בקרבת ד' בחורבן בית חיינו, שהיה הלב של כלל ישראל, וזהו שתובעים מהאדם כשבא לפני בית דין של מעלה, "ציפית לישועה" (שבת לא.), אם הוא שם אל לבו על החסרון בקרבת ד' ובהסתר פנים, או ח"ו שכל מאוויו וחדרי ליבו הם בציפיותיו ומאוויו הבהמים והשפלים, וזו היא התביעה מכל אדם לעורר עצמו לדעת מה מצבו, ולרומם את עצמו מאשפות.

ורבינו הגרי"ז ז"ל, הראה בדברי הרמב"ם בעניין זה, את התביעה והחיוב להאמין לצפות ולחכות, שהוא עיקר גדול וחיוב לאדם, [והמשגיח רבי יחזקאל זצוק"ל, היה נסער ולא נח ולא שקט מהרמב"ם הזה ימים רבים].

זמן מיוחד של בהיותו קרוב

יום התענית הוא זמן שמסוגל לתשובה בגדר של יום "בהיותו קרוב", כי דווקא ביום שיש בו ריחוק בו מונח הקירוב, וכשלא התעוררו

והתקרבו בזמן שראוי ומסוגל להתקרב ולהתעלות, אז בדווקא קרתה הפורענות בזה לעומת זה, ולכך הוא מסוגל ומחייב לתשובה. והוא גם מה שאמרו חז"ל (ילקוט איכה תתרמג) שלעתיד לבוא יום ת"ב שהוא יום הצער הכי גדול יהיה יום של שמחה ויו"ט.

והנה אמרו חז"ל (פסיקתא כד, ב) 'נמשלה תשובה בים מה הים הזה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחים, ונמשלה תפילה במקוה מה המקוה הזה פעמים פתוח פעמים נעול כך שערי תפילה פעמים פתוחים פעמים נעולים' כי הרצון של הקב"ה שישבו אליו, ורצונו יתברך הוא אין סופי ותמיד פתוח.

ואף על פי כן, כמה שהתשובה היא בלא גבול, הרי שזו עבודה גדולה, וצריך לזה ימים מיוחדים, וחייבם לנצל יום שכזה, ואם האדם לא שם אל ליבו, ומתעלם ח"ו מהתביעה הגדולה ביום מיוחד ומסוגל כזה, הרי שהוא עוון פלילי.

ביום כזה של תשובה שהוא יותר מסוגל ויש בו יותר חיוב ותביעה, הרי אם האדם לא מגלה את האור הוא מוסיף בעצמו חושך, כי בזמן שכזה, יום שהוא אבל על תחילת חורבן המקדש, שהוא המציאות הכי גבוהה בה הקב"ה גילה חיבתו לעם ישראל, הרי שכל זמן שסיבת החורבן קיימת יש תביעה לכל אחד ואחד על חלקו בבנין ובחורבן הבית.

וכיון שכך הרי שהצום הוא לא רק זכר למשהו ישן שהיה, אלא יום בו האדם נתבע, להיות לו ליום של תשובה והתקרבות, וכל אחד יודע נגעי לבבו בדרכי התשובה, כי הצעד הראשון ב"והשבות", הוא שידע איש בנפשו מה מצבו. וכמו שכתב ר"ת בספר הישר שכל

אחד יודע למה נטיתו ולמה הוא משתוקק, האם רק לרוחניות, או גם לדברים אחרים, והוא גם יודע איזו רפואה הוא צריך.

לזכור ביום התענית שתחילת דינו של אדם על ד"ת

ותחילת דינו של אדם על דברי תורה, ובזה הוא מזכך נפשו, הן בעצם עסק התורה, הלימוד והמחשבה בתורה שמזככת, והן כשהוא עוסק בתורה עם הידיעה בלב, והדבקות בנותן התורה, ובזה הוא קונה קנין של נצח בקרבה אל הקב"ה, ויוצא מאפילה לאורה, והיא עיקר התשובה, וכפי מטבע התפילה שטבעו חכמים 'השיבנו אבינו לתורתך'.

ומבואר במהר"ל (בהקדמה לתפארת ישראל וכן הוא בב"ח בהל' ברכת התורה) שהתביעה בעת החורבן 'על שלא ברכו בתורה תחילה' הוא על הדבר הזה, שלא מתדבקים עם התורה ועם נותן התורה, לא חיים את זה ולא זוכרים שזו תורת ד'. הקב"ה נותן התורה נתן לנו תפקיד, ככל שאדם מוסר את נפשו, כשהוא רוצה באמת להביין את התורה כך הוא מקבל.

והוא שכ' הב"ח על הגמרא (בבא מציעא דף פה:) שהביא בטור (או"ח סי' מז) בעונש החורבן "דאמר ר' יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ד' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ... 'ויאמר ד' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה' אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מברכין בתורה תחילה".

וכתב הב"ח (שם): "ואיכא לתמוה טובא, למה יצא כזאת מלפניו להענישם בעונש גדול ורב כזה על שלא ברכו בתורה תחילה, שהיא לכאורה עבירה קלה. ונראה דכוונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תישכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח אברים ושס"ה גידין, ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו ית' שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ד' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו. ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא שלמטה ויהיה המשכן אחד. אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה, כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושה ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה כזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה והארץ נשארה בגשמותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבדתה, והוא אמרו מי האיש החכם וגו' ואמר 'תורת' תורת אמת אשר נתתי במתנה, שלא יהיו למדין ושוכחין, וגם פירשתי להם טעם כל הדברים ופירושיהם, וזהו 'אשר נתתי לפניהם' כשולחן ערוך כו', וכמ"ש רז"ל על פסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' וכוונתו שיתקשרו בעצם קדושת תורתו תורת אמת, והשכינה תהא שורה בקרבם".

והמה עזבו את תורתי 'ולא הלכו בה', פירוש, תחילת התורה לא הלכו בה. דהיינו לא הלכו בה לשמה, בשעה שבאו לפתוח

בעסק התורה ולברך לפניו ית' ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל, כדי שיהיו דבקים בקדושתה ובשכינתו יתברך".

כאשר האדם רוצה לזכך את עצמו ולהתקרב אל אלוהיו ולפלס דרכיו, הרי שכמעט ולא שייך לשנות את עצמו בלי תורה, אך כשאדם עוסק בתורה, כשהוא לומד ומשקיע את עצמו, עם רצון חזק וידיעה בלב להזדכך ולטהר את עצמו, כאשר יש בו תורה, רצון ותשובה, כשהוא ניגש ללמוד עם רצון פנימי לגשת ולהתקרב אל הקב"ה, אז הוא יוצא מהחשיכה לאורה ומתקן את נגעי לבבו.

יודע כל לב מרת נפשו, ואם ידע לנצל את הימים המיוחדים והמסוגלים, ויקנה קניין של ממש בחיי הנפש, ישוב אל ד' בלב שלם, יוכל לזכות לחיי הנפש החיים הנצחיים, ולהדבק בחיים האמיתיים, חיים כולכם היום.

מכל משמר נצור לבך

שמעתי מתלמיד רבינו הרה"ג ר' יוסף חיים חיון שליט"א ששמע מרבינו שפעם דיבר עם הרב מטשעבין אודות הקושי שיש בזמנינו לילך ברחוב מפני ראיית העינים, והגיב הרב מטשעבין שעם שמירת העינים היה עוד ניתן להישמר, אבל הבעיה היא שהרחוב 'רועש וגועש' עם כל מיני אנשים, ומזה קשה מאוד להישמר, מהשפעתם של הלכי הרוח הזרים והמזיקה.

בלבת אש

חודש שבט

חודש של ביאור התורה

אני רגיל לומר בדרך רמז, שהזמן הזה הוא הראוי בסדר הזמנים לקבלת התורה באהבה, שהרי מבואר שחודש שבט זה הזמן חודש של ביאור התורה, "בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה", ובאדר קיבלו את התורה מאהבה. כי כשיש דבר שהוא בבחינת 'חוק', זה מביא יראה, אך אחרי ביאור התורה, כשמבינים את התורה, זה מביא לקבלה מאהבה, וממילא זה ההמשך לביאור התורה.

ובדרך רמז יש לבאר סמיכות החודשים של שבט ואדר, שהרי חודש שבט נזכר בתורה שהוא זמן של ביאור התורה, וכמו שכתוב בתחילת ספר דברים "בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה הזאת" (דברים א, ה), וזה מציאות כבריאה שחודש שבט נעשה זמן של ביאור התורה, ומבואר שזה השורש למה שבשבט הפירות חונטים, שהרי כל הבריאה שורשה מן התורה - אסתכל באורייתא וברא עלמא, וא"כ ע"י שזה זמן של ביאור התורה ופירושה, זה משתלשל אף לעולם המעשה והפירות יוצאים לגילוי, ומה שנחלקו ב"ש וב"ה מתי הוא ראש השנה לאילן, הוא משום שב"ש חריפי טפי, והם כבר בתחילת החודש מתייחסים להחנטה, וב"ה הולכים לפי עיקר תוקפו של החודש.

ואם כן ניתן לבאר שלזה נסמך אדר לחודש שבט, שאחר שיש גילוי וביאור התורה שייך יותר שמחה ואהבה בתורה, דככל שהדברים

יותר מובנים, לנו יש בהם יותר חיבור ושמחה ואהבה, ואילו חוקים שאינם מובנים, זה יותר מסמל 'יראה' - חוקה חקקתי גזירה גזרתי ואין אתה רשאי להרהר אחריה...

ביאור התורה – הגילוי הכי גדול שיש

בחודש הזה המיוחד נתקבלה תורה בזמן הזה, וכמו שכתוב "בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה", זה זמן של ביאור התורה בו התורה נתבארה יותר, הכל מתחיל מהתורה וכמו שאמרו "אסתכל באורייתא וברא עלמא", וגם מה שמתפתח ומשתלשל מגיע מהתורה ששורשה למעלה למעלה, למעלה מכל העולמות, הכי קרוב אחרי הגילוי של הקב"ה זה התורה, וגם הקב"ה בעצמו לומד תורה, וכל זה משתלשל עד שמגיע הזמן של גמר החנטה של הפירות. ואחר החנטה - משם הם מקדימים קצת ומאחרים, אחרי ביאור התורה כשיותר מבארים, אז כבר אפשר לומר סמוכים.

חודש אדר, שקיבלו את התורה באהבה ובשמחה, בו מרכים בשמחה, וזה דבר שיותר מובן, מובן ששייך יותר שמחה, כי 'אני בינה לי גבורה', אם אני מבין את עצמי טוב, יש לי כח גבורה להתגבר.

זמן ר"ה לאילנות לב"ש וב"ה

מבואר. שבא אדר אחרי הזמן של שבט, של "הואיל משה באר את התורה" בימי חודש שבט [ועל כן אף בצורה הגשמית

של הבריאה, זהו זמן של פריחת האילנות, זמן של ביאור ובידור, גם בבריאה הגשמית, המגיע מהשורשים הרוחניים של הימים הללו. וזהו גם המחלוקת שבין בית שמאי לבית הלל לעניין זמן ר"ה לאילנות, דבית שמאי חריפי טפי, וממילא כבר באחד לחודש, בזמן מוקדם יותר, הוא הזמן של ר"ה לאילנות], והוא זמן הכנה לימי חודש אדר שבו היתה קבלת התורה מאהבה, ימים של "קיימו וקבלו", כי ככל שהתורה יותר מבוארת הרי שהדברים יותר מתקבלים על הלב, יש יותר שייכות לאדם בזה, ואז באדר מגיע הזמן של קבלה מאהבה.

לעסוק בתורה

עובדא שמעתי שסיפר בנו של הגאון הצדיק רבי סנדר ארלנגר זצ"ל, כשהוציא אביו הגה"צ חיבור לטהרה ספר טהרת התורה, שלח איתו לקבל הסכמה מרבינו מרן רה"י זלה"ה, ובהגיע יום הששי בא אצל רבינו, ועודנו עסוק בהכנותיו, ויהי כצאתו מן המקוה ניגש הלה לקראתו להראות לו הספר, כשראה רבינו אותו נטל ממנו הספר ונשקו, ואמר לו, הייתי רוצה לשבת ולהאריך, אבל אמר זקני הקדוש בעל התולדות י"י בשם רבו הבעש"ט הקדוש, במה שכתוב בגמרא (כתובות קג:) מת בע"ש סימן יפה לו, שהרי באים להשמיענו איך להנצל מחיה"ק, והרי אי"ז בידו לעשות למות בע"ש, ופירש הבעש"ט זיע"א שהוא מוסר גדול, דמת בערב שבת ר"ל, יפנה את עצמו מכל עסקי העוה"ז כאלו מת, כדי לעשות הכנה לשבת. והוסיף רבינו, כעת כבר איני יכול לעסוק בזה.

תפארת שמואל

חזקו והתחזקו בכל עוז בעבודת הבורא

ז"ך לאדר השני

דברי שלום ואמת

אל אחי ורעי בני הישיבה היקרים והחביבים שיחיו ויצליחו.

הן מודעת זאת גודל יקרת הימים הגדולים, בין קיימו וקבלו מאהבה לבין ימי חג החירות, ובאתי להעיר ולעורר מתרדמת הזמן וההרגל המשכיח ומכלה כל חלקה טובה, ד' ישמרנו.

ואנא אחים יקרים וחביבים, חזקו והתחזקו בכל עוז בעבודת הבורא בשמחה ובאהבה, וראשית היום יתגבר כארי לעבודת התפילה, אשר לא יהיה ח"ו כמלומדה, ומה נורא הדבר לזלזל בדברים העומדים ברומו של עולם, ותלמוד תורה כנגד כולם להתחזק ביותר לקבלת עול תורה ללמוד בשקידה והתמדה בימים ובלילות בעוז ובגבורה.

ואיש לרעהו יאמר חזק, להתפלל במנין הקבוע של הישיבה, וללמוד בתוך כתלי הישיבה, וכל המתרפה ממלאכתו חבר הוא לאיש משחית חבר הוא וכו', וכל הקבוע בתורתו ותפילתו בתוככי הישיבה הק' הנהו זוכה ומזכה ואשרי חלקו.

ואל נא אחי תרעו, חוסו על נפשכם, ולקיים ובחרת בחיים, חיים כולכם היום, לטוב לנו כל הימים.

חפץ באשרכם ובהצלחתכם

חודש אדר

לחיות את הימים

ומשנכנס אדר מרבנים בשמחה, שלושים יום קודם חודש הגאולה, ובזה הוזהרנו, השמר לך פן תשכח את הדברים, לזכור את קבלת התורה, וזהו מטבע התפילה שמזכירים בכל יום. וכמו שהמשנ"ב מביא את המג"א שבכל יום בשעה שאומרים "וקרבתנו מלכנו" יש לזכור את מעמד הר סיני. לחיות את הדברים ולדעת איך הם שייכים לכל אחד לפי מצבו הרוחני ומדרגתו. הקב"ה רוצה שאנחנו נגביה את עצמנו, שכל אחד יגיע להשגות.

חודש אדר הוא הראוי בסדר הזמנים לקבלת התורה מאהבה

וכשאנחנו נחזק את עצמנו ונבין את הדברים, נתחזק יותר. "לי בינה אני גבורה" - כשאני מבין את עצמי, יש לי גם את הגבורה. אני רגיל לומר בדרך רמז, שהזמן הזה הוא הראוי בסדר הזמנים לקבלת התורה באהבה, שהרי מבואר שחודש שבט זה הזמן חודש של ביאור התורה, "בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה", ובאדר קיבלו את התורה מאהבה. כי כשיש דבר שהוא בבחינת 'חוק', זה מביא יראה, אך אחרי ביאור התורה, כשמבינים את התורה, זה מביא לקבלה מאהבה, וממילא זה ההמשך לביאור התורה.

מרבבים בשמחה

בכ"ז הימים טובים והזמנים המיוחדים יש הארה מיוחדת. ובחודש אדר זהו חודש שנהפך מאבל ליו"ט, זהו חודש שנהיה בו אור שמחה.

חז"ל קבעו בו "משנכנס אדר מרבבים בשמחה". זהו רצון ד', זה היה סדר הניסים. ובסדר הנסים פורים נקרא הנס האחרון בגדרי הנסים. סוף כל הנסים שנראה בדרך הטבע, וככל שהנסים קרובים לדרך הטבע כן גדול בהם שם הנסים, שהם המקרבים ביותר לד' אלוֹקינו.

ההתחלה היתה בגילוי יציאת מצרים, ואז הם היו במקום טינוף, עוד לא בקדושת ישראל, ערות הארץ. הרמב"ם אומר שמקום הטומאה הגדול ביותר הוא מצרים, ודוקא שם היה מקום החושך, מקום התורפה לטומאה. וככל שיותר יצאו ממצרים והתקרבו לקבלת התורה כן גדלו קדושתם וכח הכרתם בגדולת ד', וגם עתה שאין לנו בית המקדש עוד נשארה לנו האחיזה הגדולה על ידי קבלת התורה.

החודש הזה מתחיל "החודש אשר נהפך". לעתיד לבא ההשפעות יהיו נוראות, יהיו מהפכות גדולות ונוראות. להוציא את העולם מהחומר הגס שבו, ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים, לזה צריכים התהפכות גדולה מאוד. ההתגלות של לעתיד לבוא תהיה "וראו כל עמי הארץ כי פי ד' דיבר". הנסים שהם יותר בדרך ניסית זה יותר בגילוי, אבל רק כרגע כמימרא, אך סוף כל הניסים, הנסים שהיו בדרך הטבע, היו יותר בכל השתלשלות הענינים.

נהפך מאבל לשמחה

וזהו החודש, כל החודש. אדר, זהו החודש שנהפך מאבל לשמחה. ומובא בסה"ק שאדר זהו הזמן לתשובה מאהבה ולכל המאורעות הרוחניים. ובעל נפש כבר מרגיש בזה, כמו שמרגיש בשינוי מזג האויר. אדם שיותר רוחני צריך להרגיש, אדם מעיד על עצמו, ואם לא מרגיש מסתמא לא זוכה לכך. שמעתי מפי הרב דסלר זצ"ל היה אומר בשם חמיו - ר' נחום זאב מקלם זצ"ל, שמי שלא מרגיש נשמה יתרה בשבת אין זה שאינו מרגיש אלא שאין לו, ואם ירגיש ממילא ירגיש אהבת ד'.

טבע הדברים שאדם שמצפה להתקרב אל ד', כשמגיעה הזדמנות הוא מנצל אותה ורץ לזה, כפי שהוא משתוקק לזה. חובה על האדם להתגבר בזמן הזה, לא רק התעוררות חולפת אלא קניין בר קיימא בנפש, בפרט קניינים לדברים נצחיים אלו הדברים הרוחניים. הקניין צריך להיות נצחי.

האדם אין לו דרך לראות נצחיות כי הוא רואה את המאורעות החולפים, ורק ע"י כח התורה הוא לא נכנע תחת כל רוח מצויה. "והיה כעץ שתול", שתול קרי ושתול כתיב, דהיינו שתול ולא נייד. השקר לעומת זה אין לו רגליים, הוא עומד במצב של לאו בר קיימא.

כדי שאדם יזכה לדבר נצחי הוא צריך להגיע לאמת, אין אמת אלא תורה. צריך להתייגע בתורה וכל הניסיונות זה דבר חולף. הדבר היחיד שמקרב לאמת ומציל מהנסיון הוא התורה, תורת אמת שהיא דבר נצחי. דבר שהוא אמת קבוע ולא נייד.

תורה ציוה לנו משה מורשה, ומפורש במדרש דהיינו ירושה לנו, דבר שהוא ירושה הרי זה נחלה תמידית, היא שלו והיא קבועה. והפורש פורש מן החיים ומחלקו. יש להתחזק בזה, בפרט בזמן הזה, עוד ועוד. לחזור לתורה, ולהחזיק בה, אשרי מי שזוכה.

חודש אדר זמן הסתלקות מרע"ה

המציאות הזו התחילה אצל התלמיד הגדול המקבל הגדול, יהושע בן נון, ביגיעתו הנוראה "לא ימוש" [כתלמידו של משה היה היחיד שנמסרה לו כל התורה, ואחריו כבר נמסרה לרבים, זקנים ונביאים וכו'], ואיתא בחתם סופר שביגיעתו הגדולה ועל ידי הביקוש זכה יהושע באיזה בחינה לניצוץ משער הנו"ן.

וכשמת משה רצו להרגו, שנשכחו ההלכות (תמורה טז.) וכביכול הוא האחראי ע"ז, ונצטווה להלחם בעמלק, והוא רצה להשלים הדבר, אבל לא הגיע הזמן ונצטווה להפסיק באמצע. ורק בזמן שאול שכבר הגיעו אל המנוחה הגיע זמן לכלותם ע"י שאול בחיר ד', וזה שלא הרגם לא היה זה בקלות ראש ח"ו ולמד זאת מעגלה ערופה, אך מאחר ולא כילה אותם, ולא נגמר התיקון, לא ניצל את הזמן הראוי, הפך לרועץ ושם הפסדנו, ואנו מחכים למלחמה לד' בעמלק, שהקב"ה יבער כל שורש הרע.

חודש אדר הוא גם זמן הסתלקות משה, היה בזה סילוק התורה, שכחו הלכות ובסוף החזירו אבל היתה שכחה, לא היה את הכח של משה, והסילוק זה לדורות.

מהות פרשת שקלים והחובה להתעורר בימים הקדושים

ביארנו כמה פעמים שאדר בא אחרי הזמן של שבט, של "הואיל משה באר את התורה" בימי חודש שבט, והוא זמן הכנה לימי חודש אדר שבו היתה קבלת התורה מאהבה, ימים של 'קיימו וקבלו', כי ככל שהתורה יותר מבוארת הרי שהדברים יותר מתקבלים על הלב, יש יותר שייכות לאדם בזה, ואז באדר מגיע הזמן של קבלה מאהבה.

ומשנכנס אדר מרבבים בשמחה, שלושים יום קודם חודש הגאולה, ובזה הוזהרנו, השמר לך פן תשכח את הדברים, לזכור את קבלת התורה, וזהו מטבע התפילה שמזכירים בכל יום. וכמו שהמשנ"ב מביא את המג"א שבכל יום בשעה שאומרים 'וקרבתנו מלכנו' יש לזכור את מעמד הר סיני. לחיות את הדברים ולדעת איך הם שייכים לכל אחד לפי מצבו הרוחני ומדרגתו. הקב"ה רוצה שאנחנו נגביה את עצמנו, שכל אחד יגיע להשגות.

השאיפה לתכלית היא להגיע למצב של "כסא שלם". ועל זה מתפללים בגילוי בראש השנה, "תן פחדך על כל מעשיך", מבקשים על מלכות ד' שתהיה בכל העולם כולו. "אין הכסא שלם", כסא זה היחוד השלם, כל דבר אחר שיש בעולם כולו מחסר בגילוי. וכל מהות הפרשיות המיוחדות, ופרשה זו 'פרשת שקלים', היא שאנו מצפים לבנין בהמ"ק לתת שקלים.

ובבב מצב, ואפילו שהיו מצבים נוראים בעם ישראל של הריגות ושחיתות, כשמגיע חודש אדר אנו בשלנו, מצפים ומחכים

למעלות הכי גדולות שיחזרו לכלל ישראל. ובלי שיתן לזה את לבו אין בזה שום טעם.

וידועים דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) על תקיעת שופר, וזה לשונו הזהב והמתוק "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם". הרמב"ם מדגיש בתחילת ההלכה שקודם כל זו גזירת מלך וזה רחוק מאיתנו, ואחר כך מוצא רמז במצוה, אבל גם אחר הרמז זה נשאר גזירת הכתוב.

התביעה מכל אחד להיות ניעור משנתו, וכל הנהגות דרכי התשובה תלויות בעד כמה לב הוא נותן בזה, העיקר זה לב, שכל אחד יתבונן בעצמו, היכן הוא נמצא ומה הדברים המאירים את נפשו, האם דבר הבל ושטות ח"ו, או שחי ושמח מדברי התורה הק'. וכשעמל וחי, יכול לזכות לצאת מפח יקוש, לא להשאר תמיד בניסיונות ובקשיים, אלא להתעלות מעלה מעלה, להגיע לטעם ולחיות בתורה לטוב לנו כל הימים.

חודש של הכנה

הימים האלו הם זמנים שנקבעו במשנה גם כהתחלה וכראש שנה, וכמו חודש תשרי שבו ר"ה וקודם לו אלול שהוא זמן המסוגל ליראת ד', כך קדם לחודש ניסן חודש אדר שהוא זמן המסוגל לאהבת ד', וככל שמתקרבים לימים הגדולים של חג הפסח שייך יותר להתעלות ולקבל שפע אורה.

בחיוב שקבעו חז"ל כהכנה לחג הפסח נקבע זמן של ל' יום, שואלין ודורשין בהלכות הרגל, וכן הוא לענין ביעור חמץ נקבע בהלכה כי היוצא בתוך ל' צריך לבער, היינו שהחודש הזה והימים הללו זה זמן ומציאות של ערב פסח.

ידוע הוא שכל הזמנים המקודשים השפעתם קיימת בכל שנה ושנה בזמן המועד, ואין זה רק זכרון לעבר ח"ו, אלא תמיד מתחדשת הארה רוחנית שהיתה בכל זמן וזמן.

ובחג הפסח שהיה 'בחפזון' ויצאו מעבדות לחרות, אז היתה הנהגה ניסית גם ברוחניות, כשזכו לאור גדול ברגע אחד אף שלא היו להם זכויות והיו שקועים במ"ט שערי טומאה, [ואחר שזכו היו צריכים את ימי הספירה כדי שיגיעו לזה בעמל ובעבודה], והקב"ה הכניסם למציאות של האור הגדול, ולכן היו במצב של "ולא יכלו להתמהמה" כי הם היו שקועים רח"ל בטומאה ובחושך, "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" (ישעיה ט, א).

בחסד לאברהם מבאר דלמצב הזה של האור הגדול שהגיע בפסח, לא שייך להגיע בכל שנה ושנה מתוך ירידה ושפלות אל התרוממות וגדלות, כי יש בזה מקום לקטרוג השטן [ואף שהקב"ה ודאי יכול לפעול כמו שרוצה, אך מכל מקום יש הנהגה כזאת גם ברוחניות וכעין הנהגת ההסתר בעוה"ז].

ולכך בכל שנה ושנה בא אותו האור הגדול והשפע בהדרגה בשלושים יום שלפני הפסח, וכשיש מצב שכזה שתלוי גם בעבודת האדם הרי שככל שהאדם מכין את עצמו יותר ויותר כך הוא יכול להגיע להארות הגדול בליל התקדש החג.

ואין בזה מתנת חינם, כי אם לא עולים ומנצלים חלילה אז זו דרך לירידה ח"ו, ובעיקר להתחזק להיות 'עוסק בתורה', להיות יותר שייך ב'בן חורין' לקראת חג החרות, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

והריח

וידוע שנתקיים ברבינו זיע"א בחינת 'והריחו ביראת ה'' שהיה מרגיש בטהרת בני אדם, וכן היה מרגיש בבעלי עבירה ויש בזה עובדות נאמנות לרוב והדבר ידוע אצל כל יודעי ומכירי קצות דרכיו של רבינו זללה"ה. וסיפרו מקורביו (הר"א אידלמן ועוד) שהיה מרגיש כשהתקרבו בריות טמאות אף קודם שיכלו לראותן, ומכמה תלמידים שמעתי שכשנתקל או ששמע מדברים שאינם בקדושה היה רוקק מעט. ובד"כ היה מנהגו שלא להושיט יד לאחרים.

תפארת שמואל

טבילת עזרא בימינו

כתב בשו"ע (או"ח פח) כל הטמאים קורין בתורה וקורין ק"ש ומתפללין, חוץ מבעלי קרי שהוציאו עזרא מכל הטמאים ואסרו בין בד"ת בין בק"ש ותפלה עד שיטבול, כדי שלא יהיו ת"ח מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין. ואח"כ בטלו אותה תקנה, והעמידו הדבר על הדין, שאף בעל קרי מותר בד"ת ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דתשעה קבין, וכן פשט המנהג, ע"כ, ובמג"א (פח, א) כ' בטלו. משום ביטול תורה ומשום ביטול פ"ו.

ובמשנ"ב (פח, ד) כתב ומ"מ יש אנשי מעשה שנוהגין בתקנה זו וטובלין א"ע לקריין, ואם קשה עליהם הטבילה רוחצין א"ע בט' קבין.

והעירו הפוסקים שבימינו שהמקואות מצויים וניתן לקיים בקל, יש להזהר בטבילה זו. ועי' בהערות בית ברוך (להגר"ב זילבר זצ"ל) על החיי אדם (ח"א במלואים כלל ג, יז) שהפליג בדבר וכ' ויש מי שסובר דלא בטלו מפורש אלא שממילא נתבטלה על ידי שנהגו כן, וא"כ כהיום שנהגו רוב העם לטבול ומקואות חמות מצויים ואין מניעה בדבר, קרוב הדבר לומר שמעיקר הדין חייבין בטבילה.

וכתב רבינו זצ"ל (הסכמה לספר טהרת התורה להגאון הצדיק רבי סנדר ארלנגר זצ"ל), בזה"ל, ואולי רוב המקומות היה הדבר קשה מאד מבחינת המציאות כידוע, ועכ"ז רבו המדקדקים בזה, ובפרט כהיום אשר הדבר לפנינו והרי נהרא קמך. ומה מאד ראוי לבני תורה שתורתם אומנתם לדקדק בזה, והדברים מפורסמים

מפי סופרים וספרים, וגם עובדא ידענו בזה מרבנו הגדול בעל החזון איש זי"ע, אשר מאד הקפיד והזהיר על זה, ע"כ.

ובספר טהרת התורה (ח"ג עמ' קלה) הביא עובדא מרבנו זצ"ל שסיפר על בחור שהגיע להחזו"א לומר לו שבתא טבא, והחזו"א נמנע מלהסתכל בפניו [אע"פ שתמיד היה מקבלו בסבר פנים יפות], וא"ל צריך לילך למקוה, ובאמת היה זקוק לכך מחמת ראיית טו"ק לאונסו.

לדחות תפילה ציבור

כ' המשנ"ב (פח, ב) מי שירצה לנהוג ולטבול תבוא עליו ברכה, ודוקא אם ע"י זה לא יעבור זמן ק"ש ותפלה, ואפשר דאפילו אם עי"ז יתבטל מתפלה בצבור ג"כ אין נכון להחמיר בזה. ובשער הציון (ד) כתב דכיון שכבר בטלוח אין להחמיר במידי דאתי לידי קולא.

ובערוך השולחן (פח, ב) כתב עתה יכולין להחמיר בטבילה זו ובלבד שלא יעבור בשביל זה זמן ק"ש או תפלה בצבור, והרמב"ם בתשובה העיד על עצמו שמימיו לא ביטל טבילה זו.

ובמנחת חינוך (מצוה קפ) כתב דאפשר דאדם יכול לקבל ע"ע טבילה ולשוויה עליו כחובה, כמו שמצינו בתפלת ערבית אף שהיא רשות, מכל מקום כיון שהתפלל שווי' עליו חובה. אך נראה דוקא להחמיר מהני קבלה אבל לא להקל, והאי חומרא דאתי לידי קולא שעי"ז יבוטל מקריאת שמע ותפלה לא מהני קבלה, ע"כ.

וכתב בספר תפארת שמואל (עמ' לו) נשאל רבינו זצ"ל אם טבילת עזרא דוחה תפלה בציבור, ואמר ביטלוח לטבילת

עזרא ותפלה בציבור חובה (שו"ע צ, טז). והוסיף שהיו גדולי עולם שלא טבלו, והאריז"ל כמה חדשים לא טבל מחמת אונס חולי ולא פגם בהשגתו, וגם הגר"א בשבת לא טבל. ולענין תפלה בציבור אמר שאם מרגיש שאינו יכול להתפלל כראוי נראה דיכול להעדיף טהרה על פני תפלה בציבור.

טבילה בשבת קודש

כתב השו"ע (או"ח שכו, ח) אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת. וכתב במג"א (שכו, ח) נראה דמותר לטבול לקריי כיון דמדרבנן הוא.

אולם כתב במעשה רב להגר"א (קכה) טבילה בשבת אם צריך לקריי מוטב לטבול במוצאי שבת ולא בשבת, כי אי אפשר להזהר שלא יבוא לידי סחיטה ויוצא שכרו בהפסדו.

והמשנ"ב בביאור הלכה (שכו) העלה דאין מקום להחמיר ולאסור בשבת טבילת בע"ק שנטמא בשבת, והוסיף דיתכן דגם הגר"א ז"ל ס"ל הכי אם נטמא בשבת, ונתפשט המנהג להתיר. אך בכ"ז יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה.

וכתב רבינו זצ"ל (ארחות שבת ח"ב עמ' שכד) דידוע שתלמידי הגר"א ובתוכם הגר"ח מוולוז'ין נהגו והקפידו לטבול בשבת ע"כ. וכן בסידור אזור אליהו (הקדמה לשחרית לשבת עמ' קפה) כתב מרבינו זצ"ל משמ"י דהגרז"ר בענגיס, ששמע מזקן ששימש בצעירותו את הגר"ח מוואלאזין, שהיה הולך עם הגר"ח כל שבת למקוה עכ"ד. ובספר תפארת שמואל (עמ' לו) הובא מרבינו, דמה שאסר הגר"א משום חשש סחיטה, אין כוונתו לסחיטת שיער, אלא לסחיטת הבגד, שבזמנם היו

מנגבים בסדינים, אבל בזמנינו הוא בד עבה מאד ואינו ראוי לסחיטה כלל, ע"כ.

ועי' במה שסיפר הגאון הצדיק רבי סנדר ארלנגר בשם רבינו זצ"ל על המעשה שהיה אצל החזו"א והיה בשבת.

טבילה בחמין

כתב בארחות שבת (ח"ב עמ' שכא) שהאחרונים האריכו בשאלה אם טבילת נשים בחמין מותרת בשבת או שאסורה משום גזירת רחיצה בחמין, ורבים מגדולי האחרונים אסרו זאת, כן הוא בשו"ת חכם צבי (סי' יא) ובספר בית מאיר (או"ח סי' שכו) ובשו"ת רעק"א (סי"ז) ובחכמת אדם (קכב, כ), ובספר סדרי טהרה (סוף סי' קצ"ז) האריך בענין זה ומסיק דבמקום שנהגו לטבול בחמין אין למהות בידן, ועיי"ש שעיקר טעמו משום שגזירת רחיצה בחמין קילא טפי משאר שבותין וכמו שכתב הרי"ף פ"ב דביצה, ולכן י"ל דבמקום מצוה כהאי לא גזרו. ובספר קרבן נתנאל על הרא"ש (שנת ב, כב) כתב שטבילת מקוה בחמין לא הויה בכלל גזירת מרחצאות. ובשו"ת נובי"ת (או"ח כד) חולק על ההיתר של הק"נ, ונוקט שיש איסור לטבול בחמין בשבת ורק בפושרין מותר. והמשנ"ב (שכו, ז) הביא את דברי הח"א שאסר לטבול בהמין ולא התיר לטבול אלא בפושרין, ואח"כ ציין את דברי הק"נ והנוב"י הנ"ל. ולמעשה נהגו בזמננו ברוב המקומות לטבול בחמין, וסמכו על דברי הסד"ט והק"נ הנ"ל וכ"כ בשו"ת דברי חיים (או"ח סי' כ"ו) דאף שמעיקר הדין אין לטבול בחמין מ"מ כבר נהגו היתר והנח להם לישראל וכו'.

ולפי"ז לדעת הסד"ט אסור לאנשים לטבול בחמין בשבת, ואמנם לדעת הק"נ שאין גזירת רחיצה אוסרת טבילה בחמין, אך הנוב"י חלק עליו, וגם כל האחרונים הנ"ל אסרו. ובשו"ת אבני נזר (או"ח תקכו, יב) דן למצוא היתר במי שצריך טבילה ואין כונתו לחמימות המים, דמשום מצוה יש לדון ולהקל. ובמי שלא הוצרך טבילה רק משום תוספת קדושה כתב שאין להתיר לכתחילה אך אין למחות בנוהגים היתר גם בזה, ובלבד שלא יתעכב במים אלא יטבול תיכף לכניסתו ויצא מיד.

וכתב שם רבינו זצ"ל, וחזינן לרבנן קשישאי שהחמירו מאד בזה, הגר"ד בהר"ן והגאון מטשעבין ועוד, והקפידו שלא לטבול בחמין כלל רק בפורשים, ע"כ.

אליבא דשמואל

עבודה שכלל

תפילה

תכלית הבריאה היא שהקב"ה מצפה לתפילה של ישראל

ברש"י על הפסוק "ואדם אין לעבוד את האדמה", מבאר כי איירי על תפילה. ומבואר בהגר"א ז"ל, שאף ש"הכפירים שואגים לטרף" וכמובא ב"ספר שירה" שכל הבעלי חיים מתפללים, אך מכל מקום תכלית הבריאה היא שהקב"ה מצפה לתפילתם של ישראל. כי התפילה היא שמחזקת את כל הבריאה ואת ההויה של כלל ישראל עם הקב"ה. לכן גם נקראת התפילה "דברים העומדים ברומו של עולם".

התפילה היא לא מנהג טוב אלא מהפכה ועבודה נוראה

צריך שים לב לעבודת התפילה, לדעת שהתפילה היא לא מנהג טוב חס ושלום, אלא מהפכה ועבודה נוראה, שהופכת את האדם ממת לחי, ובחרדים פירש על הפסוק "מצרף לכסף וכור לזהב איש לפי מהללו" (משלי כז, כא), לפי תפילתו. התפילה של האדם היא המצרף והכור ובה הוא נבחן אם יש בו זהב וכסף, או כולו פסולת חס ושלום.

התפילה היא נשמת חיינו

יש לשון בירושלמי בברכות "שלא תהא תפילה דומה לחברתה", כל פעם להיות במציאות שכאילו לא התפלל מעולם, וידועים דבריו של רבינו 'נפש החיים' הקדוש שהיה להם רוח הקודש לכוון בכל תיבה ותיבה עד לעתיד לבוא, עד ימות המשיח, לכוון בכל פעם תיקון אחר, "ולא איתי איניש על יבשתא" שיכול לעשות כן, וכתב רבינו החת"ס זיע"א שאפילו הם עצמם לא השיגו הכל, לשים את כל החושים בעיון וביישוב הדעת, זה הנועם האמיתי, ואדם צריך להכיר בעצמו שהוא שייך לזה.

ויש לשון בגמרא, (ברכות ג:) 'אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אחד אינו קורא - דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם'. ומדוע, כשם שאדם לא יפסיק ח"ו לנשום רק לזמן... אם מבינים שהתפילה היא "נשמת חיים", והחיים הרוחניים הם "כי הם חיינו" ממש, הרי שלא שייך להפסיק, ולואי ונזכה להשתייך למעלות הגדולות הללו.

מצב של תפילה זהו מצב של קרוב לבורא

מצב של תפילה, לדבר בלשון נוכח ונסתר כלפי הקב"ה, מחייב מצב של קרוב לבורא. בשעה שאדם נמצא תחת השפעת מציאות המצות, באותה שעה הוא חש ומרגיש את הרוחניות, אז הוא קרוב לד' ואז שייך להתפלל ולהשיח לפני קונו.

“תנו כבוד ועוז לתפילה”

בסיעתא דשמיא, ל”ט למטמונים [אייר תשס”ט]

באתי להעיר ולזרז, היות וזמן קריאת שמע מקדים, להשתדל
מאד להתגבר להשכמת הבוקר לתפילה בישיבה,

ונא ונא אחים יקרים תנו כבוד, “כבוד ועוז לתפילה”.

תנו כבוד לדברים העומדים ברומו של עולם, ותלכו מחיל אל
חיל לתורה ולעבודת הבורא בשמחה רבה.

תפילה זהו מצב שקרוב לנבואה

המצב של תפילה לשפוך שיח לפני קונו, זה מצב שקרוב לנבואה
וכל אדם יש לו שייכות לזה. ויראה בעצמו כאשר בזמנים
מקודשים וברגעים של התעלות וכיו”ב, מבטו אל העולם הוא מבט
יותר רוחני. כי אז הוא חש יותר את נשמת העולם ואין הבריאה
החומרית מסתירה כל כך את יחוד ואמיתת ד’ יתברך.

בכח התפילה לקרב הגאולה

הגר”א ז”ל כתב, שבזמן הסמוך לגאולה, יש כח יותר בתפילה לקרב
את הגאולה. ואף שהתורה היא העליונה ביותר, היא חיי
הנפש, והיא המציאות הכי גבוהה בבריאה. מכל מקום בתפילה יש את
המציאות המיוחדת שבה אדם עומד ומדבר לפני ד’.

ואם רק יעורר את עצמו, ויזכה לעורר כוחות נפשו יוכל להגיע בזה למעלות עצומות, יש לשונות ברבינו החזו"א שתורה ותפילה הולך תמיד ביחד. עוד ראיתי בעיני, איך מרן החזו"א אחרי תפילת שמונה עשרה היה נופל ממש מגודל עמלו. וידוע מאלו שהתפללו איתו שזה היה בכל יום ויום, וכידוע שהוא עצמו התבטא שעמלו בתפילה לא היה פחות מעמלו בתורה, ואת עמלו בתורה הרי בעינינו ראינו לא יאומן כי יסופר וכשעמלים בתורה רואים שיש תוצאות, ובאמת אף בתפילה זה לא פחות. אדם מחוייב לעורר את עצמו בזה, ופשוט לחיות את החיים האמיתיים, לעשות את רצון ד'.

כוח תפילה!

כוח התפילה העצום היה מצעירותו ממש, "ממני אתם מבקשים להתפלל עליכם" סיפר הגאון רבי משה שמידע את ששמע לפני עשרות בשנים מהגה"צ רבי נטע ציינוירט, "הלא יש לכם בישיבה (באיתרי) את רבי שמואל ששכינה מקשקשת כנגדו במשך עשרים וארבע שעות!, ובימי השבעה, כאשר ישב תלמידו האדמו"ר מאמשינוב שליט"א, שלמד בצעירותו בישיבת שם-עולם אמשינוב שם שימש רבינו רה"י והרביץ תורה. אמר לו הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א, כשדברו על עמודי עולם שבהם היה כה מיוחד רבינו, ואמר רבי עזריאל שליט"א "את התורה לא צריך לספר" והשיב האדמו"ר: "גם את העבודה ראינו אז..."

התפילה היא מזון לנפש

מהדברים הכי עקריים להקיץ מתרדימה רוחנית, זו התפילה, שהרי היא מזון הנפש. וכבר כתב החוה"ל כי כמו שבמזון הגוף צריך כמה פעמים ביום לאכול וכשהגוף שוב נחלש צריך שוב להאכילו, כן התפילה מזון הנפש, ולאחר כמה שעות צריך שוב להזין את הנפש בתפילה. וזה היסוד בתפילה, מכיון שהאדם נמצא במקום עכור וחשוך, הגוף באופן פרטי והעולם באופן כללי, והשינה היא המצב הכי טוב לחומר, מקהה את החושים ואת כחות הנפש, והתפילה מעוררת ומחיה את הנפש.

צורת סיום התפילה

לפעמים אדם עובר ועומד בנסיון ומצליח בעבודתו, אך עדיין יש עבודה מיוחדת אחר שכבר סיים והשלים את עבודתו. ורגיל אני להזכיר תמיד בישיבה שהנסיון של מוצאי יוה"כ הוא נסיון קשה, אחרי שעובדים כל היום ועומדים בתפילה ובתשובה ואחר כך כשמסתיים היו"כ מתנערים קצת, כך גם יש עבודה ונסיון מיוחד בזמן שקמים מהגמרא וכשיוצאים מהתפילה.

וזהו שכתבו בגמרא (יומא נג:) "המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום, משל לתלמיד הנפטר מרביו, ואם חוזר לאלתר דומה וכו' השב על קיאו, ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל". ובודאי לא מדובר במי שלא התפלל כראוי, שכן אחד שכזה לא שייך להוכיחו על מצבו בסוף התפילה, אלא מדובר באדם

שחז"ל קראו לו "מתפלל", הוא התפלל כראוי, ובכל זאת אם בסוף התפילה כשהוא נפרד ומסיים הוא מתנהג כמי שרווח לו, הרי שהוא מגלה בעצמו שבעומק הלב היה לו הדבר למשא. הוא אמנם התאמץ להתגבר ולהתפלל כנדרש, אך לבסוף כאשר סיים את התפילה הוא הרגיש בנפשו איזו הרגשה של הקלה, כמי שהשתחרר מהעול. וזו עבודה מיוחדת ונסיון מיוחד בזמן שקמים מהגמרא בסוף הסדר או אחרי התפילות.

חיזוק לראשית היום זה התפילה בשחרית

יום חמישי כ"ו טבת [תשס"ט]

הנני בזה, באשר תורה ותפילה צריכים חיזוק, להתחזק תמיד בכל כוחו, וכבר הוזהרנו באזהרה נוראה [לשון סה"ק נפש החיים] לא ימוש ספר התורה הזאת מפין וגו', וראשית היום זה התפילה בשחרית, להתחזק בזה מאד בכל יום בתפילה בסדר הישיבה, וכן מנחה וערבית, ות"ת כנגד כולם לשמור ולעשות וכו'.

ועתה באתי בפרטות באזהרה חמורה, על לילות ימי הששי ערב שבת קודש, אשר לא יהא בזה שום רפיון ח"ו כלל וכלל, ועל כל אחד לשמור ביותר מכל משמר על סדר הלימוד ביחוד בליל ששי, וכמובן וכאמור בכל הלילות, ובכלל זה לא להתרפות ביום הששי ובכל השבת קודש מקור הקדושה והברכה.

בכל חותמי בקשה ואזהרה

צורתה של התפילה בלשון בקשה

לשון התפילה "אתה חונן לאדם דעת" לשון זה של "אתה" לא נאמרה בשום ברכה אחרת. כי ב"רפאינו" אדם מבין שהקב"ה נותן, וצריך לבקש כדי לקבל. כך ב"ברך עלינו" ו"תקע בשופר". אבל דעת כל אחד בטוח שיש לו. ופה תקנו חז"ל להקדים "אתה חונן" כי זו חלק מהבקשה. שכן אם אדם חושב שיש לו דעת, והוא בסך הכל עושה טובה ומבקש, אין בזה צורה של תפילה, ורק אם אומר "אתה חונן", אין לי משלי שום דעה והכל ממך ואז "חננו מאתך", רק כך הוא מתפלל תפילה כצורתה. והוא לשון הנביא "כי ד' יתן מפיו דעת ותבונה", וזו היא מטבע של בקשה.

עבודת התפילה

עד כמה היה רבינו שלם בעמוד העבודה, יעידו התפילות הנוראות, והתביעה שתבע מעצמו כפי שזה מתבטא במאמר שכתב רבינו הגדול זצוק"ל, בקובץ לע"נ אביו הגדול, שם כתב ראש הישיבה זצוק"ל על ענין התפילה הקדים וכתב כמה מילין על צורת התפילה כפי שראה בבית אביו.

וכך כתב "לעילוי נשמת אבינו זלה"ה, אשר עבודת התפילה תפסה מקום גדול ונכבד בחייו יום יום, בתשומת לב מרובה על זה, הקפיד מאד להקדים ולבוא קצת זמן לפני התפילה ולהתעכב ולחכות להתפילה, והרבה נתן לבו ודעתו על כן שלא יהא בבחינת קבע ודומה עליו כמשאוי ח"ו כי אם במנוחת הנפש נפלאה וכישוב הדעת מרובה,

השתדל ונתעצם מאד להיות מרוכז היטב בעמדו בתפילה, בבחינת עומד לפני המלך, ומתאמץ בכל כחו שיצא מפיו כל תיבה ותיבה בכוונה, ושמחה גדולה היתה לו בכל יום אשר היה זוכה לעבור בכל תיבות התפילה בכוונה, יתן ה' ויהיו הדברים האלה להתעוררות לעבודת התפילה, ולעילוי נשמתו ונשמת אמנו ע"ה אשר בטח בה לב בעלה ת.נ.צ.ב.ה."

ואכן מה נהדר היה המראה, כשזכינו להתפלל בצילם של שני ענקי עולם, מרנא הגרש"ז ובנו רבינו ראש הישיבה, כל אחד בצורת התפילה שלו, משני צידי ארון הקודש, רבי שלמה זלמן בריכוז הנורא והשקט, ורבינו ראש הישיבה בסערה הנוראית שאפפה את תפילתו, ואנו צעירי הצאן, רואים צורת תפילה מה היא.

בדברים שכתב רבינו לע"נ אביו, הוא לימד איך ללמוד את דברי חז"ל בענין התפילה, בדברים המלמדים יותר מכל על עוצם תפילתו שלו, ועל איך הוא "חי" כל תפילה ותפילה, וכך הוא חרט בקולמוסו:

"חז"ל הקדושים אמרו כגמ' ברכות ו': בענין התפילה, על דברי אדונינו דוד בתהלים 'כרום זולות לבני אדם', אלו דברים שעומדים ברומו של עולם, ובפירש"י כגון תפילה שעולה למעלה, ובני אדם מזלזלין בהן, בודאי שאין צריך לרוה"ק לזה שיש בני אדם המזלזלים בתפילה, ולא בא דוד רבן של בעלי רוה"ק להשמיענו במי שלא מתפלל כראוי ברשלנות ובזלזול או שלא מתפלל כלל ח"ו, וגם על החסרון והזלזול בדרגות יותר גבוהות בתפילה, זה גלוי ומבואר לפני כל בעלי דעה להבחין בזה.

בודאי שיש ענין מיוחד בדברי דוד מלכנו, על אלו שיש להם צורת 'בני אדם' השלמים בעבודתם וגם בעבודה שבלב זו תפלה, ועם כל זה דוד ברוח קדשו צווח 'כרום זולות' בני אדם מזלזלין בהן, דהיינו עם רוב ערכה הנורא של התפילה, כאילו מונח בזה גם טבע של זלזול אצל בנ"א, שאין יודעים ואין חיים דיים את המעלה העצומה של התפילה העומדת ברומו של עולם...."

בהמשך הדברים הגדיר ראש הישיבה זצוק"ל את עוצם התביעה וכתב: "אם יש מצב ונטיה של זלזול בעבודת התפילה, גם אצל האנשים השלמים בעבודתם, בודאי ובודאי שזה גם שייך מאד לאנשים כערכנו... ובודאי שהאדם צריך להיות 'מכיר את מקומו'... אבל עם זה תבוא התעוררות מעין מלמעלה למטה... ואנו מוכרחים להזיז את עצמנו כי הדרך ארוכה ורבה, ואם כי לא עליך המלאכה לגמור, אבל הרי גם אין בנו חורין להפטר ממנו ח"ו..."

גדר המצוה בתפילה הוא בלב ובזה צריך להכין עצמו

גדר המצוה בה הוא בלב וכדאמרו ז"ל "עבודה שבלב זו תפילה" (תענית ב., ירושלמי ברכות כט:), ואף שבכל התורה והמצווה העיקר הוא הלב ו"רחמנא ליבא בעי" (סנהדרין קו:) אך בתפילה עצם המצוה והעבודה היא בלב, ואף ש"המתפלל צריך לחתוך בשפתיו" (ברכות לא.) אך מהותה של התפילה היא בלב ואם כן ההתחזקות בתפילה והכנת הלב, זו הדרך להגיע להתעוררות הלב, ולהכניס בלבו אמונה ויראה.

כשאדם נגש לתפילה עם רצון לעקור את הרע, הוא בדרך האמיתית

כשאדם ניגש בצורה זו לתפילה עם רצון אמיתי לעקור את הרע שבתוכו, הרי שהוא ממש על דרך האמיתית, דרך לעורר בתוכו את היראה והאמונה.

בזמן שהתעלה ברוחניות עליו לתת לזה ביטוי בתפילה

בזמן שיש מציאות רוחנית אחרת הרי צריך לתת לזה ביטוי בתורה ובתפילה ואם האדם לא משתדל בזה הרי הוא כמבעט ממש.

"להתחזק ולהתעצם לעבודת התפילה"

בסיעתא דשמיא

הודעה לבני הישיבה

זמן תפילת שחרית 7:15.

נא ונא להתחזק ולהתעצם לעבודת התפילה בזמן התפילה בישיבה הק'.

ולהתחזק ביותר בכל סדרי הישיבה בתורה ותפילה בעוז ובגבורה.

דורש שלומכם

ראש הישיבה

יש להשתדל בכל עוז לקנות מצב אמיתי של תפילה

יש חובה כפולה ומכופלת להשתדל בכל עוז בקנין מצב אמיתי של תפילה. כך האדם מגיע לאמונה נכונה "באמונתו יחיה". ועליו להגיע בתפילה למצב של "אחת שאלתי" שמשמעותו שבכל המצבים יש לו אותה בקשה "אחת".

כשמתפלל צריך להיות בכל תפילה בדרגה גבוהה מזו שקדמה לה

כשמתפלל הוא צריך להיות בכל תפילה במדרגה גבוהה יותר מזו שקדמה לה, ואם הוא לא מרגיש בזה הרי שהוא לא עוסק בזה, ויש עליו תביעה גדולה יותר, כי אינו כמי ששכח להתפלל, אלא הוא כבר נמצא ובא ולא קיבל. הנהגה שכזאת היא ליצנות של ממש מהתפילה ח"ו. ואמנם שצריך להגיע ל"יעיד עליו יודע תעלומות", אך לכל הפחות שהוא יעיד על עצמו, ושירגיש שהוא מתעלה.

חיזוק עבודת התפילה העומדת ברומו של עולם

בסיעתא דשמיא, א' דראש חודש כסליו

דברים העומדים ברומו של עולם

אליכם בני הישיבה אקרא, שמעוני אחי ורעי היקרים
והחביבים שיחיו ויצליחו.

לא אוכל לחשות ועת לדבר, כאש תבער לבבי על הזלזול וההתרשלות, על המזלזלים והמתרשלים, בסדרי התפילה של הישיבה הקדושה, שחרית מנחה וערבית.

אנא ואנא אל נא אחי תרעו, עורו נא והקיצו נא, וכלשון הקדוש בתחילת דברי הטור והשו"ע: יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו. התפילה בהישיבה בהשתתפות כל בני הישיבה ברוב עם, זה כבוד התפילה וכבוד שמים, הזלזול וההתרשלות בזה זה ההיפך ח"ו ורח"ל.

נא להקדים ולתת כבוד לתפילה, בני תורה היודעים להבחין בין לימוד רופף ושטחי לבין לימוד בעומק העיון בעוז ובגבורה, החובה עליהם כפולה ומכופלת, לא להתפלל בעצליים ובמלומדה שבמלומדה. ובאיזה בחינה, הדבר יותר חמור בעבודה שבלב זו תפילה.

שימו לבבכם להדבר הגדול הזה, לכבד ולרומם את הדבר העומד ברומו של עולם, להכין הלב, ודע לפני מי אתה עומד, ולהתעצם בתעצומות עוז וגבורה כראוי לפני מלך מלכי המלכים, וד' ישמע ויקבל תפילתינו ברצון.

המבקש והמזהיר בכל לב, חפץ באשרכם

שמואל

נ.ב. הרבה שמות ליצה"ר. יש יצר ועקשות לבב, לא להשתנות ולא לשנות מהרגל התפילה שנקבע בזה, ואם בעיני העולם השפל, ירעש ויתגעש ויצא מגדרו על כל דבר קל, לעומת זה מתרשל ואין לבו בוער בתפילת אהבה רבה וכו' ובכל התפילה. נתחזק ונתאמץ, ובודאי שיביא גם את הברכה וההצלחה בתורה ובכל עבודתו ית"ש כי זה כל האדם.

כשאתה מתפלל יהא לבך שמח

יש לשון בחז"ל – 'כשאתה מתפלל יהא לבך שמח כשאתה מתפלל לפני המקום', ותפילה הם דברים של יום ודברים עומדים ברומו של עולם, רק תלוי באדם, איך הוא מכין עצמו לעמוד לפני ד'. וכמו שיש בתורה מושג של 'ישב ויסירם מליבו' לעומת 'תקפה עליו משנתו', ואין הכוונה ב'ישב ויסירם מליבו' לקרוע דבר מהלב, אלא כאשר אדם יושב ומדבר דברים בטלים, כאשר הראש לא תפוס במה שלומד, זה נקרא שהוא יושב ומסירם מליבו.

כך גם בתפילה הם הם הדברים, אפשר לחיות במצב שהוא בא כל יום לפני ד' לא על ידי שליח, 'חביבין בר נש שאין צריכין לשליח', להיות בשמחה עצומה על זה שיכול לעמוד ולדבר לפני ד', ומאידך יש מצב של 'ישב ויסירם מליבו', אם הוא הולך כל יום ועושה תפילתו קבע, בלי לתת לב לדברים, זה ממש מציאות של 'יסירם מליבו' ח"ו.

המוטל עלינו זה לטעום טעם בתפילה

איתא בגמרא בברכות (לא.) על תפילתה של חנה "כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה" ובכל זאת חז"ל מגדירים את חנה "שטעמה טעם תפילה" (מדרש משלי לא) רק טעמה. וה"טעימה" כשלעצמה היא דרגה גבוהה שמוטלת עלינו, הביקוש לכך "אם תבקשנה" הוא מה שיש לנו, ועל ידו ניתן להגיע ל"אז תבין".

אם אין לו טעם בתפילה איזו צורה של בן ישראל יש בו?

אם אין לו טעם בתפילה איזו צורה של בן ישראל יש בו, אין לו שייכות לעמוד לפני ד'. ואם יעיר את עצמו והרבה דרכים למקום, ואזי ידע שהוא חי ויש לזה המשך, אחר התפילה ולפני התפילה. כי אם מתעורר לזמן ואחר כך עושה ההפך מהתפילה, זה דבר מדומה. ובנפש החיים (שער ב' פרק פ"ט), כתב שלפי ההנהגה של האדם בכל המעט לעת בתלמוד תורה ומצוות כך גם תפילתו, כי אין ברוחניות דבר שהוא נעשה לשעה ודיו. והתפילה היא דבר עיקרי בתוך הרצף של היום והלילה, וכשהנהגותיו הם לא נגד התפילה שאז הם תרתי דסתרי.

עמודא דצלותהון דישראל!

בית המדרש "אגודה שול" בשערי חסד, שעת שחר, אל בית המדרש צועד רבינו מרן ראש הישיבה אחר ליל כמעט ללא ישנה, פסוקי הקרבנות מזדמרים מתוך פיו, והקריאה "צפונה", בעת הכנסו לבית המדרש, נחרטת בלבבות השומעים, בהגיעו להתחטא לפני קונו כבן לפני אביו.

תפילתו של ר' שמואל הוא ה"עמודא צלותהון דישראל" התבטא עליו רבי ישראל יעקב פישר זצוק"ל, מראה מרעיד כל לב, שעות ארוכות של השתפכות בתפילה לפני הקב"ה, פניו אש להבה, ומי אשר יכול לתאר את אותם רגעים נוראים, של תפילה.

בבית המדרש שבביתו, או ב"הגר"א", בזכרון משה, איצקוביץ, ב"יזדים" או ב"פרושים", בשמחת נישואין או בבר מצוה, תמיד אותה תפילה נוראית, אותה סערת חושים, מרטיטה כל רואה ולב, תפילה שגם העומדים מבחוץ, משתאים, רואים מראות אלוקים! בבכייה בתחנונים בהתרפקות נוראה...

בשיחה שכתב בכתב ידו על עבודת התפילה ביאר רבינו ראש הישיבה וכתב, מהי התפילה במילים שמתארות את תפילתו שלו, שכל מי שחזה בה לא ישכחה.

עיקר גדול בעבודת התפילה, ההתחדשות ושפיכת הנפש בכל תפילה, לא כאילו חזרה על התפילה של יום אתמול, כי אם כן כאילו ניטל ח"ו כל הלב של התפילה.... שכל תפלה ותפילה תהיה כחדשה ממש, עכשיו ממש מבקש ומתפלל, ובאמת כנודע כי כן הדברים בשרשם העליון, וכלשונו של הנפש החיים הקדוש, דלא אתי אינש על יבשתא לתקן תקון נורא כזה לכלול במטבע תפילה קבועה כו' שמעת שתקנוה עד ביאת הגואל, לא היה ולא יהיה שום תפילה דומה לחברתה וכו' ע"ש באורך נועם דברי קדשו.

אבל כמובן שעיקר גדול בזה בחינת העבודה מצד האדם המתפלל, אף במי אשר לא בר הכי בדברים בשרשם, אבל כל המצב הרגשי של התפילה, כל המציאות, לא חלילה לחזור על דברים, אלא עכשיו, מיצוי נפשו עתה, בלי רצף העבר וההווה [וכמובן שיש עבודה בבחינת הרציפות ואכ"מ],... עלינו להתחזק בתעצומות עוז וגבורה דקדושה, שלא לזלזל ח"ו בעבודה הגדולה והחביבה של התפילה, אשר אנו זוכים בה יום יום ערב ובקר וצהרים אשיחה כו', ותהא תפילתנו רצויה

ומקובלת לפניו, והקב"ה יזכנו לעבדו בלבב שלם אשר זה כל האדם.

*

איה העט שיוכל לתאר את ה"אהבה רבה" העצומה, כשראש הישיבה זצוק"ל יושב ובוכה בכי תמרורים, וכפי שתבע רבינו הגדול בשיחותיו "אנחנו מרעישים כל יום בתפילה על תורה, "אהבה רבה ואהבת עולם", וידוע משלו של ה'חפץ חיים' באחד שמרעיש עולם ומתחנן מידי יום לקבל מעות אבל לא מגיע לקבלם, אבל ראשית הדבר הוא לבקש בכל הכוח..."

כשלעין כל מוכח מה שהיה מרגלא בפומיה, דברי הגרעק"א, שמבאר את הברכה "הבוחר בעמו ישראל באהבה" ועפ"י שאלת הראשונים ב"ואהבת את ד' אלוך" ששאלו איך ניתן כלל לצוות על אהבה. ובאמת, ודאי שהדבר מונח באדם בנשמתו שזו טבעה, לאהוב את ד', רק עליו להסיר את המרחיקים. ומבאר רעק"א שכשאומרים "הבוחר בעמו ישראל באהבה" ומעוררים את אהבת ד' לעמו ישראל, מוכרחה אהבת ד' לבוא אל הלב מכח "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". ולמדו חז"ל, כי כמים הפנים לפנים "ההוא בד"ת כתיב" (יבמות קיז.).

"איך ניתן לתאר את ה"קריאת שמע" הדביקות הנוראה, מספרים תלמידים, "הבאתי פעם לישיבה בחור צעיר, מרקע דתי לאומי, בעל נפש מרגישה, הוא ישב מול ראש הישיבה זצוק"ל בתפילה, והפך לאדם אחר ממש, כשהוא לא מצליח להרגע מה"קריאת שמע" של רבינו הגדול..."

"במשך עשרות בשנים" מעידים תלמידים קרובים, "לא ראינו אף פעם תפילה אחת שיש בה חולשה או רפיון, תמיד תפילה בכל עוז ותעצומות הכוח, עד כלות הכוחות, תפילה של השתפכות הנפש, בדמעות ובתחינה".

זמן התפילה הוא זמן מיוחד ואין להתרשל בזה

זמן התפילה הוא זמן מיוחד, וזה הענין שאמרו "אל ירבה בתפילה שלוש שעות" (הגר"א במשלי פכ"ה י"ז ובספר הבהיר), מכיון שזמן התפילה הוא זמן מיוחד, וזה זמן שאדם צריך להתעלות. והאדם מוגבל בזה שכן הוא מוגבל בחומריותו כי רק המלאכים הם בגדר "עומדים", אך האדם בהכרח מוגבל, ולא שייך בו מצב מיוחד של תפילה יותר מג' שעות. ואם כן ראוי לתת לזמן התפילה דגש חזק, שימלא תפקיד מרכזי בחייו, ולא להתרשל בזה ח"ו.

עיקר החיוב בקביעת מקום ענינה קביעות מקום הגוף –
דהיינו "ואני תפילה"

"הקובע מקום לתפילתו" (ברכות ו:): מבאר הגר"א ז"ל כי "מקום" הוא הגוף, הנפש היא המתפלל וגוף האדם הוא המקום. וצריך שגופו יהיה מקום של תפילה שהתפילה תשתייך למקום הזה. וכשהוא מתעורר רק לפרקים בעת התפילה, וכשתפילתו היא כדרך ארעי, לא מעורר את נפשו בקביעות אלא נים לא נים ותיר לא תיר, כשהוא רק

מוציא מילים מהפה, הרי שאין לו כל כך שייכות לעצם התפילה, הגוף לא סופג את התפילה, התפילה היא דבר נפרד חוץ ממנו, הוא לא "מקום" של תפילה. לעומת זאת ככל שהוא מתאמץ יותר בקביעות בתפילתו, הוא נהיה שייך יותר ויותר לתפילה, ושוב חוזר ומשפיע יותר על גופו שיהיה מקום לתפילה, וזה מרומם ומגדל את האדם, וזהו עיקר החיוב של "קביעת מקום" בחינת "ואני תפילה", להחיות את הנפש לדעת מי שולט על מי ולעשות מהפכה בנפשו.

הדרך להגיע לתפילה היא בתחבולות

הדרך להגיע היא בתחבולות, וכשהתפילה היא כמו שצריך לפני המקום עם קביעת מקום וקיום עמוק, הרי שהוא כבר לא במצב מתחלף שפעם כך ופעם כך, חציו עבד וחציו בן חורין.

עצה טובה להאריך בתפילה

זו היתה הנהגתו של בעל תרומת הדשן שבזמן המסוגל לדביקות האריך יותר בתפילה. והוא למוד לנו לפי מדרגתנו ועצה טובה להאדם להתפס לרוחניות אף לאנשים כערכנו דלא שייכים למדרגות אלו כל כך, אלו הם ה"תחבולות", וכך על ידי הדביקות בזמן כזה שמסוגל יותר הוא מקבל איזה שהוא חלק בזה ומכאן הוא יכול להעפיל.

אין תפילה דומה לחברתה!

כך מתאר הגאון הצדיק רבי בנימין גינצלר שליט"א, מגדולי תלמידי רבינו מזה שלושים וחמש שנה, שזכה במשך עשרות שנים להתפלל עם רבינו ראש הישיבה. "ההגדרה היא שהתקיים בו "אין תפילה דומה לחברתה, זה היה מדהים לראות במשך שנים, איך בכל תפילה הוא היה משקיע כל הכוחות, וכל פעם זה היה אחרת, במיוחד בתקופה האחרונה, שהיה הרגשה נוראית של "דע לפני מי אתה עומד", כך למשל המילים "ד' שפתי תפתח", יש פעמים שהיו לוקחים דקה או שתיים, לעיתים חמש ושש דקות, וזכורני אף פעמים שבמשך עשרים דקות רבינו זצוק"ל היה עומד במילים אלו בבכיות והתרגשות!

כך גם בכריעה הראשונה, כשפעמים נמשך ה"ברוך אתה" שש או שבע דקות כשכולו כפוף בכריעה, ממש כדברי חז"ל לא הייתה תפילה דומה לחברתה, לא בכיה קבועה באותו מקום, לא התרגשות באותו מקום, כל תפילה היא בעוצמות נדירות, כאשר היו תקופות שונות לפעמים כל תפילה אחרת, ולעיתים תקופות בהם הוא השקיע בעניינים מיוחדים, והאריך בברכות מיוחדות.

כמובן גם ה"שמע קולנו" כשלצדו התפילות והפתקים עליהם הוא התפלל, אני שמעתי איך באחת התפילות הוא לוחש וזועק בשמע קולנו שוב ושוב "תשובה עילאה...", לעיתים באלוקי נצור, בכל השנים כל תפילה היתה עולם ומלואו בשיא הכוחות, בכל פעם התרגשות אחרת, בכיות כאשר בכל השנים הוא הזיל דמעות בתפילה ובשנים האחרונות הרבה יותר בכיות נוראות, וכך ראינו למשל בשנה אחת בעלינו של

ראש השנה הוא בכה בכי נורא, ובשנה אחרת רקד ממש ב"אין כאלוקינו, ההתחדשות היתה חלק ממהות התפילה".

באחת השנים, בשיחה שמסר בתחילת סבת, אמר רבינו זצוק"ל בדברו על המצב, והזכיר כי ימי החנוכה עברו עכשיו וחשף קצת מעומק ההרגשות בתפילה באומרו "הרגשתי, שאמנם חנוכה הם ימי ההלל והשמחה וההודאה, והעיקר זה ההלל, וצריכים להודות לד', בשמחה. אך היתה לי הרגשה, אינני יודע אם אני צודק בזה, שגם פה צריכים ויש לחלק, כי יש זמנים שעל כל פנים יושבים על התורה ועל העבודה בשקט, כשיושבים באהלה של תורה אין שום מפריע ואין שום מציק, ואז אומרים ומודים ומהללים בשמחה.

ויש זמנים שצריך להגיד בהלל את "לא לנו ד'" יותר חזק, את ה"אנא ד' הושיעה נא" יותר חזק, יש הרי בהלל גם חלקים של תפילות ובקשות, ואם תמיד, בכל מצב, אומרים את אותו הלל באותו הרגש, אז הפשט בזה שלא מבחינים שיש איזה שינוי וזה גם אולי מעין התביעה של 'הרי זה מחרף ומגדף'... אמנם יכול להיות שבחנוכה עצמו צריך להתגבר על הכל ויש כח מיוחד, אך בישיבה עשיתי מעשה, ובאמירת הלל בימי החנוכה שרו פחות, הרבה פחות מתמיד, אבל הרגשתי שלומר בזמן שכזה הלל, באותו צורה כמו תמיד, בלי להרגיש שזה זמנים קשים, אולי זה גם מחרף ומגדף, כאשר לא מבחינים שהקב"ה רוצה מאתנו משהו, תובע מאתנו..."

"מאידך, במועדים שלאחר מכן, בפסח ראו אצלו חיזוק גדול, של שמחה, כי תמיד הוא היה עובד ומבקש ומתעלה, ללא ההרף, "בכל יום כחדשים" כפי שתבע מכולם ובעיקר מעצמו, עולה ומתעלה ללא הרף, ואולם כאשר דיברו איתו על המצב של כלל ישראל פתאום נשתנו פניו... מספר הרב גינצלר,

ומדגיש "כי גם התפילה כמו כל חייו, היו תמיד "כחדשים", תמיד יותר ויותר לתבוע, להתחדש, דבר שלא רואים אצל אנשים מבוגרים גם אצל גדולי עולם.

"את זה ראינו גם בכל התפילה" מתאר תלמיד ותיק "לא היה זמן קבוע לפסוקי דזמרה, תמיד הכל בנחת כמונה מעות, והרגישו את ה"חדשים" הוא גם הרבה להזכיר בשנים האחרונות, את דברי הטור שמביא את דברי חז"ל "אשר אנכי מצוך היום", שלא יהו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כדיוטגמא חדשה שהכל רצים לקרותה, וביאר "כל יום כתב חדש מהקב"ה "והיו הדברים האלה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם", כל זה דבר חדש, ומשמע שזה המינימום, משמע שבלי זה שחיים את ה'כחדשים' חסר במלכות שמים, אם אדם חוזר על מה שאמר אתמול ושלשום הרי שלא קיים את הקר"ש, רק זה מבקשים מאתנו, היה צריך הרבה יותר מזה!

את הפרשיות כשהוא מזכיר את ה"השמרו לכם" בסערה וביראה, זה היה מעמד נורא מידי יום, ואגב נספר מה שסיפר בחור שהיה עם רבינו זצוק"ל בבית החולים לפני ארבע שבועות, ששמע איך מתוך שנתו הוא חוזר על הפסוקים בהתלהבות, חוזר על קריאת שמע על השמרו לכם פן יפתה וסרתם..."

הגרא"נ ציטרנבויים, תלמיד רבינו מציין שכאשר רבינו זצוק"ל היה מקפיד על דברי הגר"א וכן המובא באר"י ז"ל לצאת בחזרת הש"ץ ואף היה אומר קודם "ד' שפתי תפתח", ועמד והקשיב לכל מילה, בלי שום הפסק, או עיון בספר וכדו', רק בריכוז ובכוונה לצאת ובקריאת "אמן" בקול על כל ברכה וברכה, מחזה שלא ימוש מן העין..."

חובת התפילה היא למרות החיוב בתלמוד תורה

חובת התפילה היא למרות שחיוב למוד התורה הוא בכל עת ובכל שעה ללא הגבלת זמן, שנאמר "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד", ועיין בנפה"ח שער ד' פל"ג שהאריך בחיוב זה של למוד התורה בלי הגבלת זמן. אך מכל מקום, כל זמן שאין אנו בדרגת רשב"י וחבריו שפטורין מן התפילה, הרי שהתפילה היא יסוד העבודה.

רק מי שבדרגת רשב"י וחבריו פטור מתפילה

רק מי שהוא במדרגת רשב"י וחבריו הוא פטור מן התפילה. ויתכן להבין את הדבר אף בשכלינו, כי מי שדבוק כל כך בתורת ד' שהיא שורש לפני כל המצוות, וכפי שמבאר בנפה"ח שהיא הדבר הראשון אחרי הקב"ה בעצמו ועל ידה הקב"ה מתגלה. הרי שמי שכל כך דבוק בה פטור מן התפילה.

ובכל זאת התנאים והאמוראים שמדרגתם למעלה ממלאכים ולמעלה מהשגתנו, אך אם במשהו פחות מרשב"י וחבריו הם מפסיקים לתפילה.

והרי זה כאדם שישן, שאף שאפשר להכניס בו מזון, אבל העיקר קודם להקיצו. וכשהוא במצב של חיות אז יש תוקף למזונו. כמו כן האדם כשאין לו חיות הנפש חסר גם בתורתו אף על פי שהיא יותר נעלה וכל חפצין לא ישוו בה (משלי ג, טו), "אפילו חפצי שמים" (מו"ק ט. תנחומא בראשית יב יג), אבל צריך להעיר את הנפש, ולשפוך שיח לפני קונו וכשהנפש מתעוררת אז אין ערוך לתורתו. וזוהי בחינה

גם באמוראים ותנאים, ומה נאמר אנן יתמי דיתמי, ואילו פנים לדבר כשהתפילה עוברת עלינו ולא אנחנו על התפילה.

התפילה היא הקרבן

תפילות כנגד תמידין תקנו, התפילה היא הקרבן וכידוע מה שכתב בנפשה"ח בזה. וידועים הם דברי הרמב"ן שבקרבן צריך אדם להרגיש כאילו הוא עצמו מוקרב על המזבח, זה עיקר הקרבן שמוסר את נפשו ושב עד ד', כשהוא נמצא במצב של 'נפש תחת נפש', כך צריכה להראות התפילה שבאה במקום הקרבן.

שמעתי מאחד ששמע מר' נפתלי ז"ל, שדיבר על ענין העקידה "וילכו שניהם יחדיו" ומדגיש רש"י שאף על פי שהבין יצחק שהוא הולך להישחט הלכו שניהם יחדו בלב שווה, באותו מצב וצורה כמו לפני שידע. וביאר ר' נפתלי שהרי יצחק, שאל כבר קודם "איה השח", הוא שהיה עמוד העבודה הכין עצמו להקריב את הקרבן בכל נפשו, בהתרוממות הדברים ולהרגיש כאילו מקריב עצמו, ואחר כך, בשעה שהבין שהוא עצמו הקרבן, כבר לא היה ההבדל כל כך גדול בין ה'כאלו מקריב עצמו' למצב בו הוא הולך להשחט בעצמו.

ויכך גם היה בפועל באפרו של יצחק כאשר ביקש אברהם אבינו ע"ה שיישאר אפרו צבור לפני הקדוש ב"ה, ואמר לו הקב"ה חותמך אצל בן בנך יעקב, כלומר שאצל יעקב שהוא עמוד התורה "תתן אמת ליעקב", אצלו שייך כי יחשב לפני הקב"ה שהאפר של יצחק מונח תמיד, כי להפוך קיום מעשה מצווה למציאות שתישאר, לזה צריך את

כוח התורה וביעקב שהוא עמוד התורה כבר התחיל הכח הזה. וכן הוא במדרש 'שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו, אמרה "חטאים תרדוף רעה", שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה "הנפש החוטאת היא תמות", שאלו לתורה חוטא מהו עונשו, אמרה "יביא אשם ויתכפר" וכו', כי בחכמה ובנבואה אין מציאות לתקון קלקול החטא כי אם קלקל צריך לצאת מן העולם ואין בעולם תיקון לקלקול החטא. ורק בתורה שהיא למעלה מן העולם יש פרשה של קרבן וממילא שייך מציאות של כאילו הקריב עצמו.

וכך היה בקרבן שהקריב אאע"ה עם אותה הרגשה כאילו הקריב את יצחק עצמו, ובהקדמת ה'שב שמעתתא' מבאר, שלכך נאמר אחר שלקח המאכלת "ולא חשכת את בנך את יחידך ממני", ולא נאמר בזה "אשר אהבת" כי באמת נעלם ממנו ה"אשר אהבת", בשעה שהלך להקריב את בנו בכל לב).

כוח התפילה

"תמיד ראיתי איך שהתפלל על חולים, או מבקשי ישועה, כשפעמים רבות הוא מזיל דמעה עליהם" מספר הג"ר דוד בידרמן שליט"א, מי שהיה לצידו של רבינו רה"י שנים רבות, "היה ידוע בישיבה שכל חתן שנישא, הרי ביום החופה ראש הישיבה והרבנית היו בתענית ויורדים להתפלל בכותל, להצלחתו"....

כך סיפר הגאון רבי מרדכי יפה, ליד מיטתו של רבינו ראש הישיבה, כאשר באחד מימי השישי הוא שאלו האם הרגיש

משהו בתפילה, ור' מרדכי ענה שלא, ונאנח רבינו ואמר שהתפילה הייתה קצת "חלשה"... ואולם אחרי ש"ק אמר ראש הישיבה לרבי מרדכי, שאחרי שהוא בייש את עצמו עזר לו הקב"ה והייתה התפילה בשבת טובה... כך התבטא פעם שביום שישי הרגיש שב"ה הוא תיקן את התפילה ביום שישי שעבר שהרגיש שזה לא היה בשיא הכוח כפי שרצה...

מוסיף ומספר הגאון רבי בנימין גינצלר שליט"א: "באחד מימי חול המועד הלכתי עם רבינו, למקום המקדש, ושמעתי שצהבו פניו כשעלה למקום הגבוה, ואמר לעצמו "ב"ה היום התפילה הלכה טוב..". הוא תמיד "חי את התפילות והרגיש כשהם פעלו, אני זוכר לפני כמה שנים שאמר אחרי יום כיפור "חששתי, פחדתי השנה אבל ב"ה, היו התפילות טובות", כי תמיד הוא חי בשיא הכוח והעוצמה כל תפילה ותפילה, באופן לא נתפס.

"תמיד אחרי עבודה נוראית של ימי הדין, של שעות של בכיה ותפילות על הרגלים, כשבליבו הגדול הרגיש את ההצלחה בתפילות היה רבינו אומר בשמחה "בזכות הציבור והאברכים התפילות היו טובות היה ס"ד" מספר הג"ר אברהם יחיאל אונא, ששהה במשך שנים לצידו של רבינו זצוק"ל בתפילות.

ואכן, מודעת זאת בישראל, דבר שהיה ידוע לכל מבקש ישועה, על עוצם הישועות שבאו מכוח תפילתו של רבינו הגדול, כאשר רבים ראו בחוש את כוחו הגדול בבשמים, בחינת "רצון יראיו יעשה".

"זכורני באחד הימים הגיעו בנו וחתנו של יהודי שהרופאים בשרו לו על מצבו הקשה, וכשנכנסו לראש ישיבה וביקשו

שיעתיר ביתר עוז, אמר ראש הישיבה, "אני מתפלל אבל אני מרגיש שאין לו כלום..." השנים יצאו המומים וביקשו מאחד מחשובי התלמידים שיכנס שוב, שמא ראש הישיבה לא הבין את כוונתם, אך כשהוא שמע את התשובה שקיבלו אמר: "הרי הוא אמר בדיוק מה המצב..." ואכן אחרי כמה ימים התברר, שהכל היה טעות של ממש.

מקרה נוסף היה בתלמיד, שהרופאים בשרו לו שמצבו לא טוב, הוא עבר תקופה של בדיקות וטרטורים, כאשר בשרו לו שיש בדיקה יקרה קשה ומסובכת, שנועדה לוודא אם הוא ראוי לעבור איזה טיפול מורכב במיוחד, התלמיד הגיע לרבינו ביום שישי, ושאל אם לעשות את הבדיקה, ראש הישיבה זיע"א נטל תהילים והל בכוה עימו, ואמר: "לך לבדיקה ותחזור לבשר בשורות טובות", לאחר הבדיקה היו הרופאים כנדהמים, והבהירו להנ"ל שכל הענין בטעות יסודו, וכי יש לו דר פשוט... כשחזר לרבינו זיע"א לבשר על התשובה החל ראש הישיבה בוכה משמחה ואמר לו, "הכל מכוח עמל התורה שלך", והוסיף, "בודאי עברה תקופה קשה שהוצאת הרבה כסף, כמה כסף אתה צריך לעזרה כעת" והעניק לו בעין יפה למחיתו...

כך שח אחד מתלמידיו הגדולים שהיה בסכנת חיים של ממש ובנס ניצל כאשר האירוע קרה לו ביום ש"ק, כשבנו רץ לראש הישיבה שיבקש רחמים עליו, וכשהבריא סיפר לראש הישיבה זצוק"ל, שהיה לו שתי ניסים, האחד ששכנו היה בסמוך ועשה לו החיאה, והשני שרבינו התפלל בעדו, נענה ראש הישיבה וחיך, ואמר כי הגר"י אברמסקי היה אומר מדוע אומרים בשמו"ע ברפאינו "כי תהילתנו אתה", מה שאין אומרים בכל

ברכה, וענה "כי כאן, יש רופא באמצע..." והוסיף בחיור, "נו, תפילה של שבת זה דבר גדול מאד..."

שח יהודי שגר במושב בדרום הארץ, שפעם התארח אצלו ראש הישיבה וכאות תודה שאל אם יש משהו שאפשר לסייע ולעזור, והשיב המארח שהם זקוקים דחוף לגשמים, וסיפר מי שליווה שרבינו פרש ובכה והתפלל, וכבר באותו יום החלו שם גשמים באזור שנמשכו כמה ימים...

"היינו במצב לפני לידה, היתה סכנה ממש, כאשר היולדת שתחי', זעקה בכאביה שהיא מבקשת שאתקשר לראש הישיבה שיתפלל, יצאתי להתקשר, ובתוך דקות ספורות מאז תפילתו, ראינו ישועה... כשבאתי להודות לו, הוא סימן בידו שאהיה בשקט ולא אדבר מהענין..."

סיפורים כאלו היו לאלפים, כשעין בעין נראה איך תפילתו של רבינו עושה פרי, והוא לא מחזיק טיבותיה לנפשיה ומתחטא כבן לפני אביו לפני קונו.

תכלית התפילה

כתב הנפש החיים (שער ב' פרק י"א וי"ב עיי"ש), שכל התפילות כנגד תמידים תקנום שכולה לגבוה סליק, וגם הבקשות הגופניות צריך שתהיה כוונתו בהם רק צורך גבוה לבד. ועיין בשנו"א להגר"א על המשנה "יכוין לבו כנגד בית קודש הקודשים" היינו שהלב מכוון על קודש הקודשים, והתפילה היא עבודה שבלב, מאידך גיסא מצאנו שגדולים יעצו לבקש בתפילה על צרכיו, עיין ביערות דבש (סוף ח"א דרוש א על ברכת שמע קולנו), שראוי להוסיף בכל תפילה כל מה שמעיק

על לבו ותחלואי נפשו, מפני שבזה יבוא יותר להתעוררות הלב, ולמעשה אין סתירה בין הדברים, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

בודאי שתכלית התפילה צורך גבוה כמו שהאריך בנפש החיים שם. ובשם החזו"א זצ"ל לכל הפחות בראש השנה על כל אחד ואחד להתפלל על דרך שכתב נפש החיים [נפש החיים'דיק] וכן גם צריכה להיות תפילת היחיד על צערו. ומאידך גיסא, אנו צריכים להכיר את עצמינו, ולדעת כמה אנחנו רחוקים. ובמצב שכזה יש צורך להתעורר, כאן בא היערות דבש ומציע לנו איך להביא את הלב למצב של תפילה. ידוע משל החובת הלבבות, כי מי שמתפלל בלי כונה. כאילו שלח אל המלך שלוחים אלמים וחרשים. כך היא התפילה בפה ושפתיים בלי לב, וצריכים אנו לאחוז בזה וגם בזה כולי האי ואולי.

חיזוק עבודת התפילה וצורת הנהגת בן הישיבה

יום שני לסדר שקוראים מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל

הנני פונה בהודעה ואזהרה חמורה אל בני הישיבה היקרים והחביבים שיחיו, לכבודה של תפילה, במקום של תפילת שחרית, אשר כל בני הישיבה שיחיו יתרכזו להתפלל רק בחלק הקדמי, המקום שבו נמצא "ארון הקודש", ולא בשום אופן כלל וכלל למקום האחורי שנתרחב מחדש, מקום הכוך, ואפי' יהיה דוחק בבית הכנסת, יש ליישב בדוחק, ברווחא בעזה"י.

מה מאד יכאב ליבי על כמה מהבחורים היקרים והחביבים, אשר מזלזלין בדברים העומדים ברומו של עולם זו תפילה ובחרים יותר בשינה של שחרית אשר זה מהדברים המוציאים האדם מן העולם ח"ו.

ומאד מאד יכאב הלב על כמה מהבחורים היקרים אשר מתנהגים בקרירות "אשר קרך", כי הלא כה דברי כאש, ומהותו של תלמיד חכם זה "כולו אש" כמפורש בגמ' שלהי חגיגה, ואין התורה והעבודה נקנים כלל וכלל בקרירות ובעצלותים, ונא ונא אחים יקרים לא לבלות הזמן היקר והנורא בלילות ובימים, בפנימיה וחדר אוכל וכו' וכו', אשר זה משחית כל חלקה טובה, לא זה יקרא בשם "ישיבה" אשר מימות אבותינו לא פסקה ישיבה, והעיקר והעיקר להסתופף יותר ויותר כל הזמן בבית המדרש, כי הם חיינו ואורך ימינו וכו' וכו'.

דורש שלומכם וטובתכם ואשרכם כל הימים

שמואל

להתקדם בסדר הלימוד [נדרים] מדף ח. להתקדם ולהתעצם לגמור פרק ראשון ולילך מחיל אל חיל בסיעתא דשמיא והצלחה גדולה.

תפילה מתוך חידוש

יש הבדל מהותי בין עבודת התפילה, ובין למוד התורה אשר זה כנגד כולם, בלמוד תורת ד', אף שאמרו חז"ל כל זמן שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם, מתחדש תמיד, אבל עיקר גדול וקנין התורה החזרה והשנון, והוא ההבדל בין העובד ד' לאשר לא

עבדו, אינה דומה שונה פרקו כו', אהבת התורה שמתבטאת ע"י השנון והחזרה בפעם המאה ואחד אף גם בלי שנתוסף החדוש, אלא עצם החזרה וקנין התורה, וכמו שאנו מבקשים מהבורא "ותרגילנו בתורתך", אין בזה חסרון ההרגל אלא מעלה,

בעבודת התפילה הדרישה דוקא לאידך גיסא, שכל תפלה ותפילה תהיה כחדשה ממש, עכשיו ממש מבקש ומתפלל, ועיקר גדול בזה בחינת העבודה מצד האדם המתפלל, אף במי אשר לאו בר הכי בדברים בשרשם, אבל כל המצב הרגשי של התפילה, כל המציאות, לא חלילה לחזור על דברים, אלא עכשיו, מיצוי נפשו עתה, בלי רצף העבר וההווה.

אם אדם חי כך, כל הלימוד שלו הוא אחר, התפילה שלו אחרת, כשהוא מבין שכל תפילה היא דבר חדש ממש, וכמבואר בנפש החיים שבאמת כל תפילה ביסודה היא תיקון אחר, ולא איתי אנש על יבשתא שיוכל לתקן תקון נפלא ונורא כזה.

התפילה ביום השבת

יש להדגיש גם את התפילה ביום השבת, "שהוא קודש קודשים" כלשון איגרת הגר"א. הגר"א ז"ל אומר שכל יום שיש בו תוספת נשמה יתירה יש מוסף בתפילה, כי כל היתרונות שיש באדם ביום השבת בנפש רוח ונשמה, מתגלה בעיקר בשעת התפילה, ומה מאד יש להתחזק בענין התפילה של שבת שיהיה בזה מצב חדש של רוחניות, ובודאי שהתפילה של שבת צריכה להיות תפילה אחרת משל חול.

חז"ל אף חייבו (שבת קיג.) לשנות מלבושו וכיו"ב לשבת קודש, ואנו מחויבים בכך. אך בודאי שעיקר השינוי צריך להיות בפנימיות.

כרום זולות – לא איירי על בני אדם רשעים...

חז"ל למדו על ענין התפילה "כרום זולות לבני אדם" "אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם" (ברכות ו:)
חז"ל לא מדברים על רשעים, כי אם על "בני אדם" שזכו לדרגות ושמבינים מה זה "רומו של עולם" ובכל זאת מזלזלים בזה, כי "טבע החומר משכח" הגוף החומרי והסביבה משכיחים את הענין הרוחני את מצבו האמיתי של האדם, ואת הידיעה כי כל ענינו הגשמיים הם רק חולפים.

עמל התפילה הנוראי של מרנא החזו"א

חובת העמל והיגיעה בתפילה, מרנא החזון איש זיע"א היה אומר על עצמו שמתייגע בתפילה לא פחות מהיגיעה בסוגיות הקשות. ובעינינו ראינו איך שבכל תפילה היה נופל אחריה על הכסא באין אונים אחרי שהוציא תמצית כוחות נפשו. ומדברים על דברים שהיה בדורנו, לא מדברים על תנאים ואמוראים, אלא על מה שלפנינו ממש, ויש כאן תביעה על כל אחד! כל אחד ואחד יכול להגיע.

והעיד רבי שמעון זצ"ל גריינימן זצ"ל שתיאר מעשה שהיה. והוא היה יד ימינו של רבינו, ומי שהכירו יודע שהוא לא הגזים. הוא

היה זהיר מאד בדבריו, והחזו"א בעצמו סמך עליו הרבה. ובא פעם לבית אבי זללה"ה באיזה ענין טכני שהיה צריך, וסיפר שהיתה פעם שאלה חמורה של פיקוח נפש שהיתה נצרכת להכרעת רבינו החזו"א, והיה צורך בתשובה מיידית. החזון איש היה באמצע תפילת שמונה עשרה בלחש, ור' שמעו"ל ניגש ולחש לו באוזן, והוא רואה שהחזון איש לא שומע. הוא מדבר אל הקב"ה... הוא התחיל לדבר בקול רם ולצעוק ושום דבר לא הועיל, והחל לדחוף... עד שנאלץ ממש לאחוז בו ולעוררו, ורבינו שמע ושקל כל מילה, חיווה תשובתו מיד על המקום, ומיד חזר אל התפילה ואל השקיעות הנוראה באותו תוקף ועוז. כי התורה והתפילה הכל היה אצלו מקשה אחת, אותו עמל בתורה, בתפילה, מתוך שמחה, עוז וגבורה דקדושה.

לבקש בכל הכח

אנחנו מרעישים כל יום בתפילה על תורה, "אהבה רבה ואהבת עולם", וידוע משלו של ה'חפץ חיים' באחד שמרעיש עולם ומתחנן מידי יום לקבל מעות אבל לא מגיע לקבלם, אבל ראשית הדבר הוא לבקש בכל הכוח.

גדולי עולם הצליחו בתורה רק בימים שבכו באהבה רבה

התומים מזכיר דבר נפלא בדרשות, הוא התומים שבדורות קודמים שהכירו יותר הוא היה הסמל של שכל ותבונה, התומים היה מקור הגאונות והשכל, והוא כותב, שווא ושקר שהחיפוש והשכל זה

ההצלחה והוא העיד על עצמו שביום שהוא אמר אהבה רבה בבכיה, הוא היה מחדש לאמיתתה של תורה, ואם לא... ואף העידו על רבינו הנצי"ב ז"ל ביום שאמר אמר שיעור, היה מרבה בדמעות באהבה רבה.

סמיכת גאולה לתפילה

כתב השו"ע (קיא, א) צריך לסמוך גאולה לתפילה ולא יפסיק ביניהם, אפי' באמן אחר גאל ישראל ולא בשום פסוק, חוץ מה' שפתי תפתח.

ובמשנה ברורה (סק"ב) כתב ואפילו בשהייה בעלמא יותר מכדי דיבור יש לזהר לכתחלה, כדי דבור הוא כדי שאלת תלמיד לרב.

והגאון רבי עופר שמאי היימן שליט"א בשערי ברכות (ח"א דף ד, ב) כתב, כבר ידוע ופקיע בשערי תורה הנהגת רבינו זצ"ל, שלעיתים בכונו מיצוי כוונת לבו שהה זמן [ומצוי שהיה דקות ארוכות] בין גאולה לתפילה, ולא חייש, וביותר עד כמה ששתיקתו היא לצורך תפילתו, לכונן מחשבתו ולטהרה לעבודת התפילה, הרי שאין בזה חסרון, ודוגמת מאי דביטוי קרא ד'ד' שפתי תפתח' אינו חשוב הפסק, ולעיתים האריך עד מאוד בהמתנה בין גאולה לתפילה, המתנה בריכוז נורא עד תום, עד כי המתבונן מן הצד מהמעט הנשפך חוץ בגידי פניו, פרק ראה בהכנה וכינון מחשבה הנצרך לעומד לפני המלך.

אלא דאנוכי מעודי תמיד תמהתי דהא אף אם משו"ה אין זה 'הפסק' בין הגאולה לתפילה, דעוסק הוא בתפילתו, אבל במקום שבאנו לדברי האחרונים דס"ל כהפמ"ג ולא סגי להו במאי דאין 'הפסק', אלא הצריכו 'לקשור' הגאולה והתפילה יחדיו, הרי סוכ"ס בודאי שאינו מסמיך הגאולה לתפילה.

ואשר מוכרח כי לכו"ע אין השתיקה נידונת 'כהפסק', דחילוק יש בין שתיקה לדיבור, דדיבור, או התעסקות בד"א [כהנחת תפילין, אף שלא הפסיק בדיבור] נידונים המה כהפסק, ואילו שתיקה חסרונה רק בסמיכות והקשר שבין שני הדברים, ומעתה לא כתב הפמ"ג אלא בשותק סתם, וכגון שמחכה לש"ץ להתחיל עימו, ובזה ס"ל שהפסק בשתיקה אינו חשוב כסמיכה המחברת בין הדברים, ושוב חסר ב'חיבור', וכמו"כ אם מניח תפילין, או מתעטף בציצית, אף אם יעשה זאת בתוכ"ד, הרי ודאי שהמעשה מחלק ואע"פ שלא דיבר מאומה, הרי החסיר בקשר הנצרך לעלות מסמיכות הגאולה לתפילה.

לעבור נגד וצדדי המתפלל

כתב השו"ע (קב, ד) אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ד' אמות, ודווקא לפנייהם אבל בצדיהם מותר לעבור ולעמוד.

ומקור הדין בגמ' בברכות (כו, א), וכתב רבינו יונה שם (על הרי"ף דף יח, ב) אסור לעבור כנגד המתפללין וכו', ודוקא כנגד פניהם אבל בצד לא חיישינן להעברה בעלמא, ע"כ. אולם במג"א (סק"ה) כתב 'ובזהר חיי שרה (ע' שיג) איתא דלכל צד אסור', ע"כ. ובפרי מגדים שם כתב שדברי הזהר נאמרו לענין מן הצד, אבל צדדין שלפניו אפשר כלפניו דמי. ובא"ר (סק"ח) כתב

דדברי המג"א דחוקים. ובמשנה ברורה (ס"ק יז) כתב, והזהר פ' חיי שרה אוסר אפילו בצדיהם תוך ד"א, ע"כ. ודעת החזו"א (הובא בספר ארבע אמות של תפילה עמ' נ) דלהא"ר מותר לפסוע לצדדין אף אם היה עומד ממש מול פני המתפלל.

וכתב בתפארת שמואל (עמ' כ) נחלקו המג"א (סק"ה) וא"ר (סק"ח) בדין צדדין שלפניו, ורבינו זצ"ל נקט דספק דרבנן להקל, וכשאין דרך אחרת היה רבינו עובר, ובביהמ"ד אגודה היקל לעבור לפני המתפללים כשהלך למקומו, ולעומת זאת כשהתפלל בביתו הקפיד ע"ז, ואפשר מפני שהיתה חציצה של ספסלי ביהמ"ד, ורבינו אמר דאי"ז איסור גמור.

והוסיף שם בהגה"ה לתפא"ש, דנראה לבאר דברי רבינו זצ"ל דאין זה איסור גמור, שכן יש משמעות בדברי הלבוש (קב), שכתב וז"ל, אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ארבע אמות, ודוקא לפניהם שלא יפסוק בינם לכותל אבל בצדיהם מותר לעבור ולעמוד עכ"ל, ומשמע דאם יש דברים החוצצים ממילא שוב אין טעם לאסור. ולפי"ז נראה דאין זה איסור גמור וכמו דנפסק בענין שלא יהיה דבר חוצץ, ועוד כתב המהרש"ם בדעת תורה (או"ח סי' קב) דאם עמד להתפלל במקום שרבים עוברים כגון באמצע ביהכ"נ דמי לקבר המזיק את הרבים דמותר לפנותו ואינו תופס מקומו, ועדיין צ"ע, ובהגהותיו לספר ארחות חיים כתב כן בפשיטות, ובאשל אברהם מבוטשאטש כתב לצרף לכך טעם כשמתפלל ועיניו עצומות דליכא איסורא כה"ג. אמנם כשרבינו התפלל בביהמ"ד הגר"א כשהיו מתפללים היה הולך סביב הבימה בהקיפא יתירה כדי שלא לעבור לפני המתפללים.

וסיפר רבינו מה ששמע מהגאון ר' גדלי' נדל זצ"ל שאמר
 דבזמננו יש להקל בזה כיון שאין מכוונים בתפלה כבזמן חז"ל
 [כמש"כ הרמ"א בסי' ק"א], והוסיף הגר"ג זצ"ל שהגרי"א
 וינטרויב זצ"ל הוא מתפלל ואין לעבור מלפניו.

המתפלל בכניסת בית הכנסת

כתב הגר"ע גורן שליט"א: אדם שמתפלל בכניסת בית הכנסת
 האם מותר להכנס להתפלל ולעבור כנגדו. אמר רבינו זצ"ל:
 שהוא חשיב כגזלן, ובעצמו הכניס בחור פנימה כנגדו.

תפילה במקום קבוע על פני רוב עם

כתב המשנה ברורה (תרפז ס"ק ז) לגבי קריאת המגילה, כתב
 הח"א מ"מ מי שמתפלל כל השנה בקביעות במנין המיוחד
 לו להתפלל שם, א"צ לילך לביהכ"נ, ע"כ. ובשער הציון (ס"ק
 י) כתב דכוונתו, דבמקום שהוא רגיל להתפלל הוא גם כן בית
 המדרש אלא שמיעוט אנשים מתפללים שם, ואשמועין
 דאינו מחוייב לילך לבית הכנסת גדולה, דאטו כל בתי כנסיות
 קטנות שיש בעיר מחוייבים כולם לילך לבית הכנסת הגדולה,
 אבל אם בעל הבית יש לו מנין בביתו, אף שהמנין שלו הוא
 בקביעות, מסתברא דצריך לילך לבית הכנסת שבעיר משום
 פרסומי ניסא.

וכתב בדרכי שמואל (עמ"ס מגילה, קו' זמן הפורים אות לב): במשנ"ב
 כתב בשם החיי אדם, דמי שמתפלל בקביעות במנין המיוחד
 לו, א"צ לילך לביהכ"נ בשביל רוב עם, ונראה דגדר הדבר
 כיון דזה מצד עצמו מקום שנקבע לתפילה ולקריאת התורה

וכן גם לקריאת המגילה, ל"ש לחייבו לעזוב מקום קביעותו, וכדמבאר בשעה"צ סק"ט שם, דאטו כל בתי כנסיות קטנים שיש בעיר מחויבים לילך לביהכ"נ הגדולה ע"ש, והיינו דהרי רשאי כל קצת ציבור לקבוע לעצמם מקום לתפילה, ומסתמא דבאמת אין ראוי להרבות בבתי תפילה בלי צורך חשוב, כי עדיף שיתפללו כולם ביחד ברוב עם, ומ"מ כשיש צורך מקיימים עוד בתי תפילה, וממילא אין מחויב לעזוב מקומו, ואיך שהוא לא מחייבין לבטל קביעותו שזה בעצם קביעות גם לקריאת מגילה.

ובשעה"צ שם כ' דמי שיש לו מקום תפילה קבוע בביתו, צריך לילך לביהכ"נ שבעיר משום פרסומי ניסא ע"ש, ולו"ד זללה"ה נראה דגם בביתו מכיון דזה מקום קבוע בעצם לתפילה ולקריאה, אינו מחויב בעזיבת מקום תפילתו הקבוע בשביל רוב עם [ואפשר דאם זה סיבת מקום הקביעות בביתו, משום דקשה להם קול ההמון, דממילא דמגילה דזה חיוב מיוחד לפרסומי ברוב עם, צריך לבוא לשמוע ברוב עם, ומ"מ יותר היה נראה דאחרי שכבר הוקבע המקום לתפילה ולקריאה א"צ לעזוב קביעותו].

אליבא דשמואל

“עמוד התפילה מתרופף, אנא נולִיך את חרפתנו”

יום שנתלו בו המאורות כה לחודש תמוז, בין המצרים [תשע"א]

כאשר הוזהרנו מחז"ל הקדושים אשר דברי תורה צריכים חיזוק, בכל עת ובכל זמן, ובפרט עתה בזמן "בין המצרים", ימי חשבון הנפש, וחישוב עם קונוהו, על מה אבדה הארץ, על מה נוטל כבוד מבית חיינו וכו' וכו'.

נורא נוראות, אם לעת כזאת לבנו לב האבן. היתכן? האם תמנו וכו'. תחילת מפלה שינה, ושינת הצהרים הארוכה, אשר היצה"ר מרדים - הוא השטן הוא היצה"ר הוא מלאך וכו' - ונעורים בלילה ומפנים לבם וכו', מה גדול הכאב בכל ליל וליל, תזרח השמש יאספון וכו' וכו' וכו', עמוד התפילה מתרופף, אנא נולִיך את חרפתנו.

אנא אחים יקרים עורו נא והתעוררו נא, לקום כארי לעבודה שבלב זו תפילה, ולא להרבות בשינת צהרים, להזהר בסדרי הישיבה, וכל המוסיף מוסיפין לו, ואזהרה חמורה לשמור את השבתות האחרונים ימי קודש קדשים, להסתופף בישיבה הק', ולא לעשות בין הזמנים בכל ערב שבת קודש, ומכאן אזהרה לכל שבתות השנה, ולהיות התורה והתפילה יחד ברצף קודש, ולא לאבד הכל בזמנים המקודשים, טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, אשריך בעוה"ז וכו' חזקו ואמצו לטוב לכם כל הימים בכל מכל כל.

ראש הישיבה

ימי ההכנה לכל תכלית חיינו

בסיעתא דשמיא יום שנכפל בו כי טוב אין טוב אלא תורה
[שילחי אדר תשס"א]

אל אחי ורעי בני הישיבה היקרים שיחיו ויצליחו.

באתי לעורר על הימים הגדולים האלה הנזכרים ונעשים בכל שנה ושנה שזה הכנה גדולה לכל תכלית חיינו, לחג היציאה לחרות עולם, וההכנה הגדולה לימי הטהרה וההכנה לקבלת התורה, והיצה"ר הוא השטן כו' כו' אורב עלינו להתרשלות ולתחילת מפלה שינה וכיו"ב, ד' ישמרנו. אנא אל נא אחי תרעו.

חזקו והתחזקו בתעצומות עוז ובגבורה לעבודת התפילה העומדת ברומו של עולם, לעמל התורה חיינו ואורך ימינו בהתמדה ובשעבוד כל חושינו וכוחותינו. אחים יקרים לא להתרשל ולא ליפול ח"ו.

להיות מוסיף והולך שקידה על שקידה יגיעה על יגיעה בשמחה רבה ובתשוקת וטהרת הלב לטוב לנו בזה ובבא.

דורש שלומכם וטובתכם כל הימים

שמואל

נ.ב. זמן ק"ש מקדים והולך ולהתחזק לראשית עבודת היום, אשר בזה תלוי הרבה כידוע כל עבודת היום.